

КОМИСИЯ ЗА ПУБЛИЧЕН НАДЗОР НАД РЕГИСТРИРАНИТЕ ОДИТОРИ

ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА ПРЕЗ 2023 ГОД.

София, юли 2024 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	3
УВОД	4
I. ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ	6
1.1. Нормативна уредба	6
1.2. Организационна структура и щатно осигуряване	7
1.3. Развитие на човешките ресурси	8
1.4. Техническо и програмно осигуряване	9
1.5. Финансово осигуряване	10
II. ПАЗАР НА ОДИТОРСКИ УСЛУГИ	11
2.1. Регистрирани одитори и разпределение на пазара	11
2.2. Ангажменти за задължителен финансов одит	16
2.3. Одити във финансовия сектор	20
2.4. Одиторски мнения	25
2.5. Одитни комитети	27
III. НАДЗОРНА ДЕЙНОСТ	32
3.1. Надзор върху дейността на Института на дипломираните експерт-счетоводители по отношение на делегираните дейности	32
3.1.1. Придобиване на правоспособност и вписване на регистрираните одитори в регистъра по чл. 20 ЗНФО	32
3.1.2. Продължаващо професионално развитие на регистрираните одитори	33
3.1.3. Контрол върху качеството на одиторските услуги	34
3.2. Годишен план на КПНРО за контрол по гарантиране качеството на дейността на регистрираните одитори	35
3.3. Тематични извънпланови инспекции	41
3.4. Методология на извършване на инспекционната дейност на КПНРО	42
3.5. Разследвания и проверки по повод получени сигнали и предложения от заинтересовани лица	43
3.6. Административнонаказателна дейност и надзорни мерки	43
IV. ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ НА ДЕЙНОСТТА	43
V. МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО	44
5.1. Сътрудничество в рамките на КЕОНО	44
5.2. Сътрудничество в рамките на МФНОР	46
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	48

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

Регламент (ЕС) № 537/2014	Регламент (ЕС) № 537/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 година относно специфични изисквания по отношение на задължителния одит на предприятия от обществен интерес и за отмяна на Решение 2005/909/ЕО на Комисията
Директива 2006/43/ЕО	Директива на Европейския парламент и на Съвета от 17 май 2006 г. относно задължителния одит на годишните счетоводни отчети и консолидираните счетоводни отчети
Директива 2014/56/ЕС	Директива 2014/56/ЕС за изменение на Директива 2006/43/ЕО относно задължителния одит на годишните счетоводни отчети и консолидираните счетоводни отчети.
Директива (ЕС) 2022/2464	Директива (ЕС) 2022/2464 от 14 декември 2022 година за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС, по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта
ГФО	Годишен финансов отчет
ЕК	Европейска комисия
ЕКПС	Етичен кодекс на професионалните счетоводители, издаден от Международната федерация на счетоводителите чрез Съвета за международни стандарти по етика за счетоводители
ЕС	Европейски съюз
ЗДБРБ	Закон за държавния бюджет на Република България
ЗНФО	Закон за независимия финансов одит
ЗПФ	Закон за публичните финанси
ИДЕС	Институт на дипломираните експерт-счетоводители
КЕОНО	Комитет на европейските органи за надзор на одита
КПНРО	Комисия за публичен надзор над регистрираните одитори
МОС	Международни одиторски стандарти
МСС	Международни счетоводни стандарти
МФНОР	Международен форум на независимите одитни регулатори
НСС	Национални счетоводни стандарти
СККОУ	Съвет за контрол по качеството на одиторските услуги при ИДЕС
СМЕСС	Съвет за международни етични стандарти за счетоводителите (IESBA)
СМСОИУ	Съвет за международни стандарти за одит и изразяване на увереност (IAASB)

УВОД

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО) е независим орган за регулиране и надзор върху професионалната дейност на регистрираните одитори и дейността на Института на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС), както и за наблюдение на пазара на одиторски услуги. В изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) № 537/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно специфични изисквания по отношение на задължителния одит в предприятия от обществен интерес и Закона за независимия финансов одит (ЗНФО), КПНРО осъществява следните основни функции:

- установява и поддържа ефективна система за гарантиране на качеството на одита, като извършва инспекции на регистрираните одитори и одиторски дружества, които извършват задължителни одити на финансовите отчети на предприятия от обществен интерес, въз основа на оценка на риска, най-малко веднъж на три години. Изпълнява разследвания по сигнали;

- извършва редовно наблюдение на пазара на одиторски услуги, като прави оценка на следното: а) рисковете, произтичащи от големия брой пропуски, свързани с качеството на задължителните одити; б) нивата на концентрация на пазара, включително в конкретни сектори; в) резултатите от дейността на одитните комитети;

- осъществява надзор върху дейността на Института на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС) за: а) извършване на инспекции за гарантиране на качеството на дейността на регистрираните одитори, които не одитират отчети на предприятия от обществен интерес; б) придобиване на правоспособност на дипломиран експерт-счетоводител; в) продължаващо професионално развитие на регистрираните одитори.

Комисията е юридическо лице на бюджетна издръжка и е създадена през 2008 г. при транспониране в българското законодателство на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и Съвета за задължителния одит на годишните счетоводни отчети и консолидираните счетоводни отчети. Комисията се избира от Народното събрание и отчита дейността си пред него.

Организационната структура и функциите на комисията са регламентирани със ЗНФО и обнародвания в „Държавен вестник“ Правилник за дейността на КПНРО. В края на 2016 г. е приет нов Закон за независимия финансов одит, с който се транспонират в българското законодателство изискванията на изменителната Директива 2014/56/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г., както и се приемат мерки по прилагането на Регламент (ЕС) № 537/2014 на Европейския Парламент и на Съвета от 16 април 2014 година.

Комисията е член на Комитета на европейските органи за надзор на одита (КЕОНО) и на Международния форум на независимите одитни регулатори (МФНОР), като осъществява сътрудничество с компетентните органи на държавите-членки на Европейския съюз и на трети държави, отговарящи за независимия финансов одит.

През 2018 г. с решение на Народното събрание на Република България е избран нов състав на КПНРО. За мандат от 4 години са избрани Огнян Симеонов – председател, и членовете Ваня Донева (предложена от председателя на Комисията за финансов надзор), Ирена Михайлова (предложена от управителя на Българската народна банка), Радослав Йорданов (предложен от Управителния съвет на Института на дипломираните експерт-счетоводители) и Стефан Белчев (предложен от министъра на финансите). През 2021 г. Народното събрание прекрати правомощията на Стефан Белчев поради назначаването му за директор на Агенцията за държавна финансова инспекция.

През месец юни 2022 г. изтече определеният мандат на председателя, а през месец юли същата година на членовете на комисията.

Основните предизвикателства пред дейността на комисията през 2023 г. бяха повишаването на ефективността на нейната дейност след преодоляване на негативните ефекти от пандемичната обстановка през предходните години, както и своевременно създаване на пълноценни предпоставки за транспонирането и имплементирането на изискванията на приетата в края на 2023 г. Директива (ЕС) 2022/2464 от 14 декември 2022 година за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС, по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта.

I. ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

1.1. Нормативна уредба

През 2023 г. продължи съобразяването на подзаконовата нормативна база в областта на независимия финансов одит, както и на вътрешната нормативна база на КПНРО, със Закона за независимия финансов одит. На основата на секторни анализи на изпълнението на функциите и отговорностите на комисията и на ИДЕС в различните направления на тяхната дейност и като се отчетоха предложенията на професионалната организация на регистрираните одитори в България, бяха направени изменения и допълнения на следните нормативни актове:

- Вътрешни правила за правата и задълженията на потребителите на компютърната и информационната среда на КПНРО;
- Методика за определяне на надзорните мерки, прилагани по Закона за независимия финансов одит от КПНРО;
- Процедура по образуване и движение на административнонаказателните преписки и издаването на наказателно постановление или друг индивидуален административен акт;
- Правила за извършване на разследвания и проверки по сигнали, жалби и предложения до комисията за публичен надзор над регистрираните одитор;
- Правила за извършване на проверки на дейността на ИДЕС;
- Правила за извършване на инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори;
- Правила за отчитане на дейността на регистрираните одитори.

С усъвършенстването на вътрешната нормативна уредба на комисията са доразвити процедурите за мрежова и информационна сигурност, които осигуряват изпълнението на Наредбата за минимални изисквания за мрежовата и информационна сигурност, като тяхното прилагане осигурява достатъчна сигурност на чувствителната информация по отношение на заинтересованите страни.

Бяха прецизирани и разширени вече създадените възможности за електронна комуникация и дистанционна форма на работа на служителите от КПНРО.

Като цяло може да бъде направен изводът, че през 2023 г. е налице съответствие на подзаконовата и вътрешната нормативна база на комисията със Закона за независимия финансов одит и приложимото европейско и национално одитно законодателство.

Основно предизвикателство за КПНРО бе подпомагането на Министерство на финансите за транспонирането на Директива (ЕС) 2022/2464 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2022 година за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС, по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта.

Във връзка с това от ръководството на комисията, в координация с Управителния съвет на ИДЕС, беше организирана мащабна кампания за подготовката на предложения към Закон за изменение и допълнение на Закона за независимия финансов одит. Най-голяма роля изигра създадената от КПНРО работна група от представители на 7-те дружества, принадлежащи към най-големите международни одиторски мрежи, представители на академичните среди и на работодателските организации. Успоредно с това по темата бяха ангажирани работната група при ИДЕС, и съвместната работна група на ръководствата на КПНРО и ИДЕС, която обобщаваше направените предложения. Бяха разгледани повече от 500 предложения, направени от регистрираните одитори, академичните среди и бизнеса.

Направени бяха и множество предложения извън темата за устойчивостта, по някои от които бяха изработени позиции на Управителния съвет на ИДЕС и КПНРО.

Към края на 2023 г. беше подготвено цялостно предложение на КПНРО за промени в ЗНФО, които бяха предоставени на Министерство на финансите. В процеса на изготвяне на това предложение КПНРО проведе консултации с КЕОНО, Европейската комисия, Българската народна банка и Комисията за финансов надзор, като бяха отчетени намерения за транспониране на Директива (ЕС) 2022/2464 в редица държави-членки на ЕС.

Перспектива:

През 2024 г. КПНРО да продължи активно да консултира Министерство на финансите при подготовката и приемането на Закона за изменение и допълнение на Закона за независимия финансов одит, като максимално съдейства за приемането на закона в рамките на определения за транспонирането срок – до 6 юли 2024 г.

След приемането на изменителния закон комисията да осигури своевременното съобразяване с него на съответната подзаконова нормативна уредба, вътрешните актове на КПНРО и на ИДЕС.

1.2. Организационна структура и щатно осигуряване

През 2023 г. КПНРО е провела 46 заседания, като са разгледани 247 въпроса и са приети 207 решения, от които 144 са свързани с надзора над дейността на регистрираните одитори и ИДЕС, 13 с приемането на подзаконови и вътрешно-нормативни документи, 4 с жалби и 46 решения по други въпроси.

Съществен принос по отношение работата на комисията във връзка с ключови въпроси на развитието на одиторската професия е подпомогната от създадения през 2020 г. Експертен съвет по одит и работни групи на ИДЕС, с участието на изявени представители на регистрираните одитори и други експерти.

Във връзка с изпълнение на законовите функции на надзорния орган продължи близкото сътрудничество и взаимодействие между органите на КПНРО и ИДЕС. Комисията задълбочи практиката да изслушва становището на професионалната организация при формирането на позицията на надзорния орган по важни за професията въпроси, както и при организацията и подготовката на редица нормативни и методологически документи.

В рамките на администрацията на КПНРО са обособени две дирекции – дирекция „Инспекции и разследвания“, която осъществява пряко дейностите по изпълнение на инспекциите и разследванията относно професионалната дейност на регистрираните одитори и проверките на ИДЕС, и дирекция „Обща администрация“, която извършва правното, финансово-счетоводното и материално-техническото осигуряване на комисията. В рамките на дирекция „Обща администрация“ са обособени длъжности за анализ и оценка на риска и администриране на регистрите на регистрираните одитори и на одитните комитети, както и за методология и вътрешен контрол на качеството.

Общата численост на персонала на КПНРО е 30 щатни бройки, която не е променяна от нейното създаване през 2008 г., въпреки вменяването на нови функции и отговорности на надзорния орган през годините.

В съответствие с изискванията на европейското и националното законодателство комисията осъществява своите основни функции, освен надзора върху задължителния финансов одит в България, изразяващи се и в наблюдение на пазара на одиторските услуги и дейността на одитните комитети, администрирането на национални регистри, както и множество задължения, произтичащи от дейността на Комитета на европейските органи за надзор над одита (КЕОНО). С оглед качествено изпълнение на функциите и отговорностите при запазване на съществуващата численост на администрацията, от КПНРО последователно се предприемаха действия за:

- оптимизация на дейностите чрез електронизация и автоматизация на работни процеси;
- съвместяване на функционални задължения от служителите в администрацията и въвеждане по ключови въпроси на елементи на матрична организация на дейността;
- аутсорсинг на експертни и рутинни дейности към външни специалисти.

В резултат на тези действия, въпреки съществуващите щатни ограничения, не само се постигна добро равнище на усвояване на новите функции на комисията, но и се формира резерв от няколко щатни бройки с оглед по-нататъшното разширяване на нейните функции предвид очакваното транспониране на Директива (ЕС) 2022/2464 по отношение отчитане на корпоративната устойчивост.

Перспектива:

При финансовата обосновка на ефектите от приемането на Закона за изменение и допълнение на Закона за независимия финансов одит КПНРО да направи предложение за известно увеличаване на щатната си осигуреност с 10 – 15 на сто. Това ще създаде значително по-добри предпоставки както за въвеждане на новите функции във връзка с отчитане на корпоративната устойчивост, така и за по-ефикасното изпълнение на съществуващите функции.

1.3. Развитие на човешките ресурси

Структурата на персонала по образователна степен и вид образование е в съответствие с целите и функциите на Комисията, като към 31.12.2023 г.:

- 96 % от служителите са с висше образование, образователно-квалификационна степен „магистър“;
- 8 % от служителите притежават юридическо образование,
- 50 % от служителите са сертифицирани вътрешни одитори,
- 14 % от служителите са с втора магистърска специалност „Одитинг“;
- двама служители имат правоспособност на оценител,
- един служител има докторска степен по право и
- двама служители имат докторска степен по икономика.

Средната възраст на персонала е 47 години.

За поддържане и повишаване на професионалните знания и умения на служителите от комисията през 2023 г. са проведени обучения по теми, свързани с прилагане на Международните одиторски стандарти, Международните счетоводни стандарти и в областта на нормативната уредба в държавната администрация и в областта на независимия финансов одит. За постигане на максимална ефективност от обучителния процес на служителите е осигурен и последващ достъп до материалите от обучителните курсове за допълнително и детайлно разглеждане. Беше осигурена възможност както за присъствено, така и за дистанционно включване в обученията, без да се нарушава работния процес в комисията. Лекторите са сертифицирани експерти в съответните области. За обученията по независим финансов одит са използвани услугите на международни одиторски мрежи, които са с добра репутация и доказано качество на професионалната дейност. През 2023 г. общата средна продължителност на проведените обучения на специализираната администрация при комисията за продължаващо професионално развитие в областта на счетоводството и независимия финансов одит е в размер на 52 часа за служител.

Освен горепосочените обучения, са проведени и такива, които са насочени към конкретни длъжности лица и специфичната дейност, която те осъществяват, което включва и участия в юридически и информационни обучителни курсове („Управление на задачи. Добри практики и процеси“, „Управление и контрол на средствата от Европейския съюз. Избягване на риска от нередности и финансови корекции“, „Правна рамка на електронното

управление“, обучения, свързани с отчитане и изразяването на сигурност във връзка с имплементирането на Директива (ЕС) 2022/2464 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2022 година за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС, по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта. Общата средна продължителност на тези обучения през отчетната година е в размер на 8 часа за служител от специализираната администрация на комисията.

Служители на комисията взеха участие в професионални срещи, кръгли маси, конференции и международни работни групи, с което допринесоха за подобряване на диалога между надзорния орган, поднадзорните лица и бизнеса, който е потребител на независимия финансов одит и международното сътрудничество с одитните надзорни органи на държавите-членки (Кръгла маса на тема „Оценки за целите на МСФО 9 Финансови инструменти“, XIII Професионална среща на вътрешните одитори в България; Девета национална конференция на независимите оценители; Уебинари и срещи на международно ниво за обсъждане на Директива (ЕС) 2022/2464 по отношение отчитане и одит на нефинансовата информация за устойчивостта, организирани от Комитета на европейските органи за надзор на одита (КЕОНО/СЕАОВ), Международния форум на независимите одитни регулатори (МФНОР/IFIAR) и Института на дипломираните експерт-счетоводители. Участието в тези срещи води до обмен на информация, опит и идеи, които спомагат за индивидуалното развитие на служителите, като през годината са отчетени в тези мероприятия средно по 4 часа за служител от специализираната администрация.

При създадената организация за обучение и квалификация на персонала през 2023 г. е осигурена средна продължителност на обученията на служител от специализираната администрация в КПНРО в общ размер на 64 часа, при изискуема съгласно ЗНФО минимална продължителност на годишните обучения на регистрираните одитори от 40 часа.

В тази връзка следва да се отбележи невъзможността представители на КПНРО да участват в годишното пленарно заседание и организирания инспекторски семинар от МФНОР поради ограничените финансови ресурси и отдалечеността на мястото на провеждане на събитията.

Перспектива:

През следващите години да продължи изпълнението на необходимите действия за поддържане и повишаване на компетентностите на служителите на КПНРО по отношение на новите и променените изисквания на професионалните одиторски стандарти, Етичния кодекс на професионалните счетоводители, одита в условията на европейски единен електронен формат на годишните финансови отчети, потвърждаването от одиторите на нефинансова информация за устойчивостта, вкл. стандартите за отчитане, и др.

Значително да се разшири присъственото участие на служителите на КПНРО в организираните от КЕОНО и МФНОР семинари и работни групи. Съществено да се подобри дейността на КПНРО за обмяна на опит с водещите европейски одитни регулатори.

1.4. Техническо и програмно осигуряване

През 2023 г. продължи работата по текущо надграждане и адаптиране на техническото и програмно осигуряване спрямо нуждите на комисията, което включва работа по информационните системи за:

- събиране и обработка на данни за целите на анализ и оценка на риска,
- наблюдение на пазара на одиторски услуги,
- отчитане и анализ на дейността на одитните комитети

– управление на дейностите по извършване на проверки, разследвания и инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност на поднадзорните лица на комисията,

– обновяване на системния и приложен софтуер с необходимите актуализации съгласно Наредбата за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност.

През отчетния период беше възложено и изпълнено задание за изработката на нова интернет страница на комисията, която подлежи на публикуване през 2024 г.

Перспектива:

С оглед изискванията на Закона за киберсигурността и Наредбата за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност, сред субектите на задълженията по които е и КПНРО, е необходимо адекватно ресурсно обезпечаване за целите на покриване в пълнота на минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност. За това са направени съответните постъпки пред Министерство на финансите.

Да продължи работата по текущо надграждане и адаптиране на техническото и програмно осигуряване спрямо нуждите на комисията, с оглед ефективно упражняване на възложените към момента надзорни функции, както и с оглед новите отговорности, произтичащи от имплементиране изискванията на Директива (ЕС) 2022/2464 за отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта.

За целта да бъде изготвено предложение за осигуряване на необходимите ресурси във връзка с транспонирането на Директива (ЕС) 2022/2464 със Закон за изменение и допълнение на Закона за независимия финансов одит.

1.5. Финансово осигуряване

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори е независим орган, юридическо лице на бюджетна издръжка. Със Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г. е одобрен бюджет на комисията в размер на 2 339 000 лв., като тя не формира собствени приходи.

Определеният бюджет на комисията като цяло е прогнозиран и съобразен с изискванията за законосъобразно, целесъобразно и икономично разходване на бюджетни средства и за постигане на максимален ефект по отношение на управлението и отчетността на бюджетните средства в съответствие със закона.

Показателите и отчетните данни по бюджетна програма „Осъществяване на публичен надзор над регистрираните одитори“ съответства на подаденият отчет към 31 декември 2023 г. в Министерство на финансите съгласно чл. 133, ал. 2 ЗПФ и чл. 35, ал. 1 от Постановление № 108 на МС от 11.08.2023 г. за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2023 г. и в съответствие с указанията на МФ-БЮ № 2/07.04.2023 г.

Уточненият план на разходите по бюджета на КПНРО за 2023 г. е в размер на 2 339 хил. лв., а изпълнението към 31.12.2023 г. е в размер на 2 275 хил. лв., или 97,26 на сто от средствата по уточнения план, като е реализирана икономия в размер на 64 хил. лв. или 2,74 на сто, в изпълнение на препоръката на Министерство на финансите за реализиране на бюджетни икономии (Табл. 1).

Табл. 1

Изпълнение на бюджета на КПНРО за 2023 г. (хил. лв.)

ПАРАГРАФ ВИД РАЗХОД	БЮДЖЕТ 2023	РАЗХОДВАНИ БЮДЖЕТНИ СРЕДСТВА 2023 г.	ОСТАТЪК 31.12.2023 г.
--------------------------------	------------------------	---	----------------------------------

§ 01. Заплати и възнаграждения на персонала, нает по трудови и служебни правоотношения	1373	1356	17
§ 02. Други възнаграждения и плащания за персонала	165	138	27
§ 05. Осигурителни вноски за работодатели	297	295	2
§ 10. Издръжка	462	449	13
§ 52. Придобиване на ДМА и основен ремонт	7	7	0
§ 53. Придобиване на НМДА и основен ремонт	20	15	5
§ 46. Членски внос	15	15	0
О Б Щ О:	2339	2275	64

При осъществяване на дейността си КПНРО управлява своите ресурси ефективно и ефикасно, в съответствие с изискванията на закона и добрите европейски и световни практики. Към 31.12.2023 г. КПНРО няма неразплатени задължения. Не са констатирани отклонения и слабости във функционирането на изградената система за финансово управление и контрол, поемането на задължения и извършването на разходи е в съответствие с принципите за законосъобразност, икономичност, ефикасност и ефективност.

По-нататъшното подобряване на дейността на КПНРО през следващите години изисква като необходима предпоставка осигуряването на допълнителни финансови средства, преди всичко в областите, за които през последните години са констатирани посъществени дефицити:

- изграждане и функциониране на информационни системи;
- обучение и квалификация на персонала;
- участие в дейността на КЕОНО, МФНОР и други международни организации, в това число инициране на провеждането на техни международни прояви в България;
- трудови възнаграждения на администрацията в комисията, средното равнище на които към момента е близо два пъти по-ниско от равнището на средните възнаграждения в сектора на одиторските услуги.

Перспектива:

Да бъдат осъществени по-активни аргументирани действия за подобряване на финансовото осигуряване на комисията чрез нейните годишни бюджети, както и чрез допълнително целево финансиране, включително чрез предложения по обосновката на финансовите ефекти от очакваните промени в ЗНФО.

II. ПАЗАР НА ОДИТОРСКИ УСЛУГИ

2.1. Регистрирани одитори и разпределение на пазара

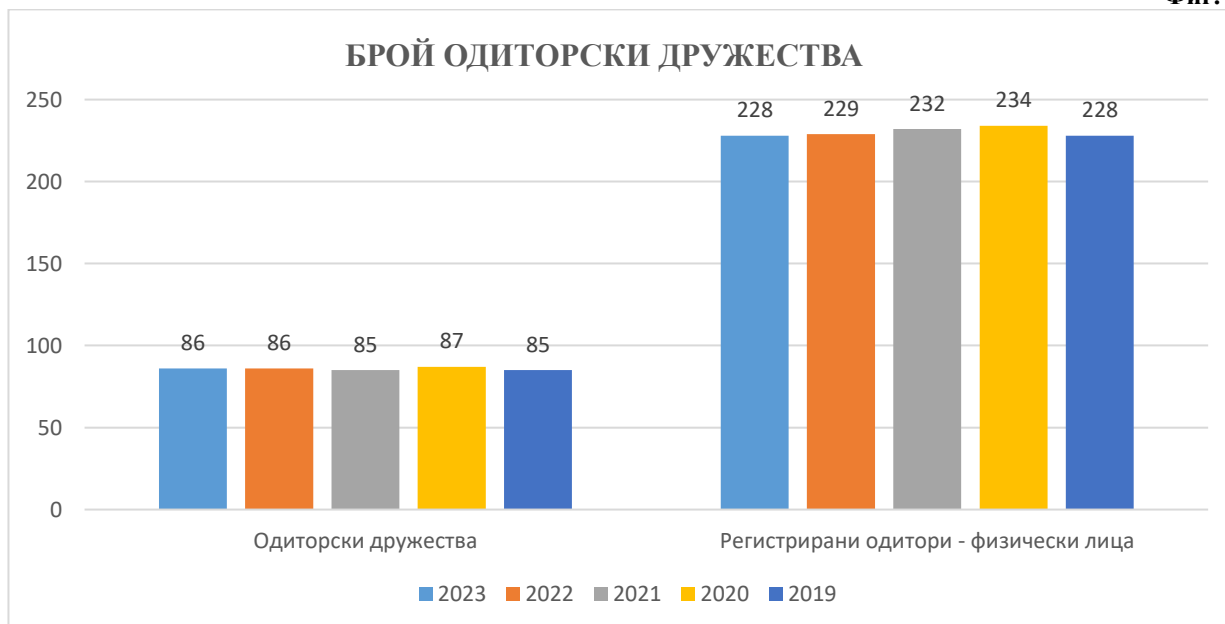
Към 31.12.2023 г. общият брой на регистрираните одитори (физически лица) е 711, като 483 (68 на сто) от тях са практикували в рамките на индивидуални практики. Броят на регистрираните одитори, които не са изпълнявали ангажименти за задължителен финансов одит, е 86. През последните 5 години е налице стабилност в структурата на регистрираните одитори в това отношение (Фиг. 1).

Фиг. 1

Броят на регистрираните одиторски дружества към края на 2023 г. е 86. Общата численост на регистрираните одитори (физически лица), свързани с одиторските дружества е 228 или 38¹ на сто от общия брой практикуващи одитори. През последните 5 години не са налице съществени промени по отношение броя на одиторските дружества и на одиторите, свързани с одиторски дружества (Фиг. 2).

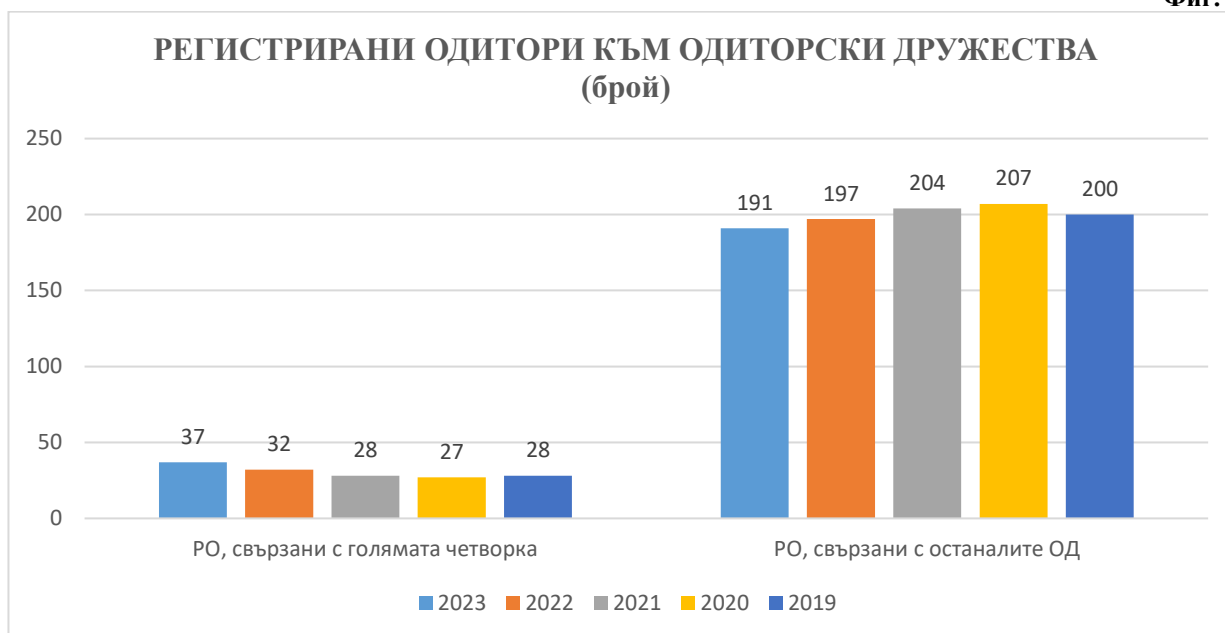
Фиг. 2

От 228 регистрирани одитори, свързани с одиторски дружества, 37 (16 на сто) работят в „голямата четворка“ („Делойт одит“ ООД, „ПрайсуотърхаусКупърс одит“ ООД, „КПМГ одит“ ООД и „Ърнст и Янг одит“ ООД), като се наблюдава известно увеличаване на техния относителен дял през последните четири години (Фиг. 3).

¹ Сборът от процентите на одиторите в индивидуални практики и в одиторски дружества е по-голям от сто, тъй като някои от одиторите съвместяват двете форми за упражняване на одиторската професия.

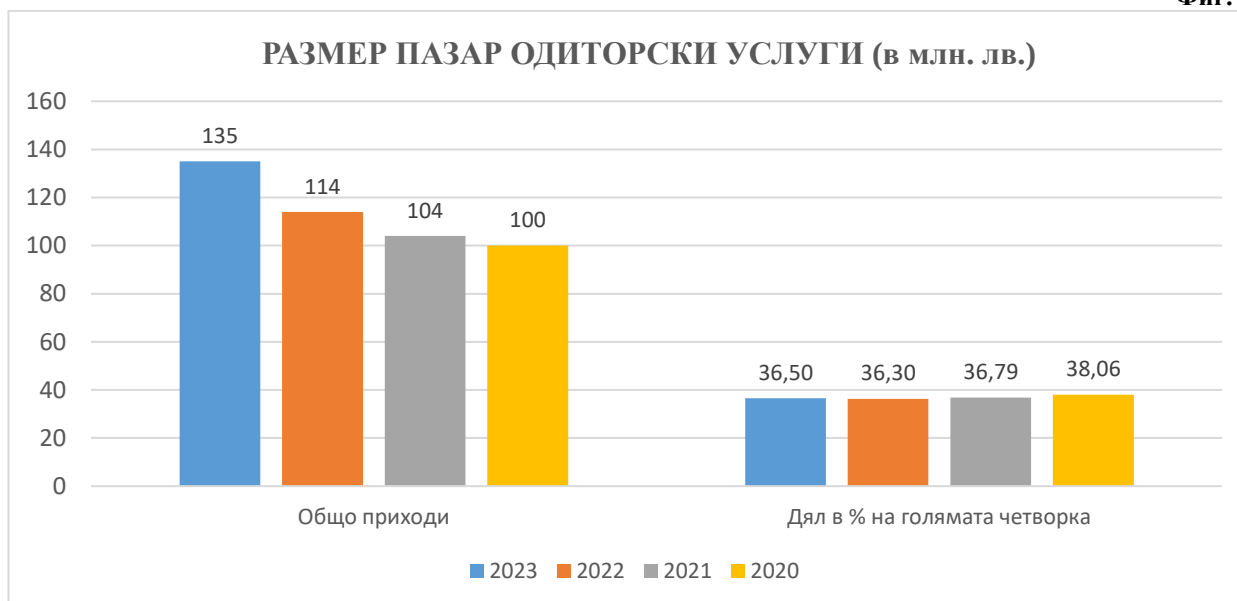
Фиг. 3

Общият размер на пазара на одиторски услуги в страната през 2023 г. е около 135 млн. лв., като е налице увеличение с 21 млн. лв. или 18 на сто повече в сравнение с 2022 г. От тях около 49 млн. лв., или около 36 на сто, са реализирани от одиторските дружества от „голямата четворка“, което е увеличение с 19 на сто спрямо 2022 г. През последната година се наблюдава по-високо увеличение на общия размер на приходите от одит, като намалява относителния дял в него на „голямата четворка“.

Разширяването на пазара в най-голяма степен се обуславя от инфлационните процеси в страната (Фиг. 4).

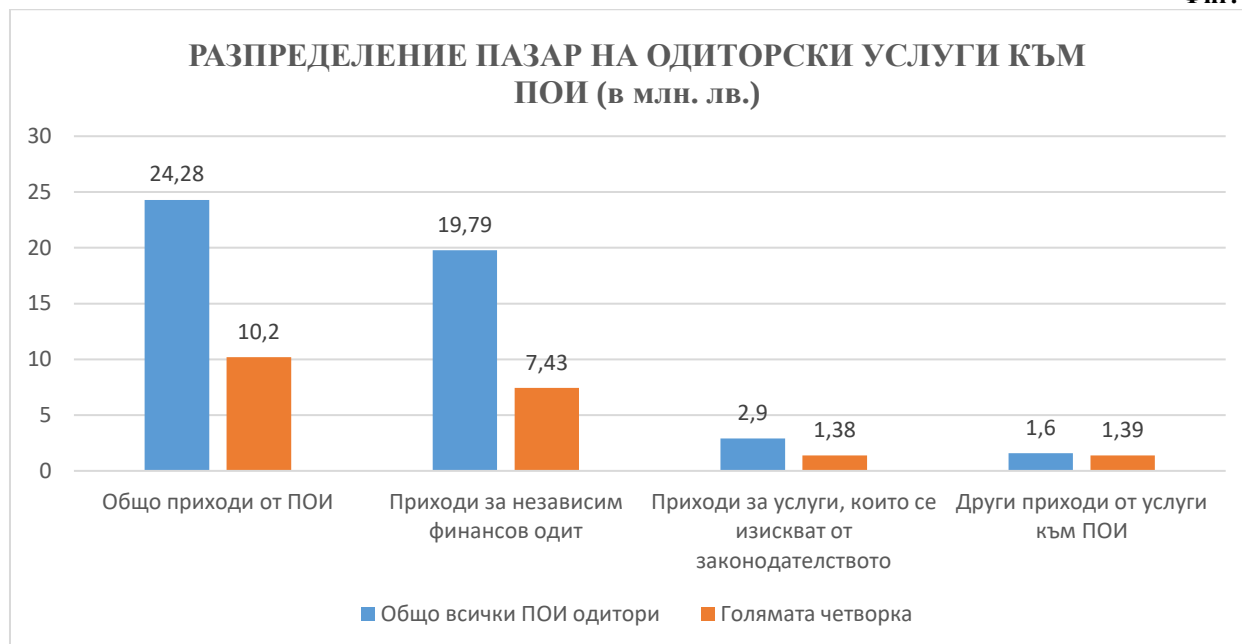
Фиг. 4

Общият размер на приходите на регистрираните одитори от одиторски услуги на предприятията от обществен интерес е около 24,3 млн. лв. (с 15 на сто повече в сравнение с 2022 г.), от които 10,2 млн. лв. или 42 на сто са реализирани от дружествата на „голямата четворка“ при 40 на сто през 2022 г. Преобладаващата част от тези приходи са възнаграждения за независим финансов одит (82 на сто), както и от свързани с одита услуги,

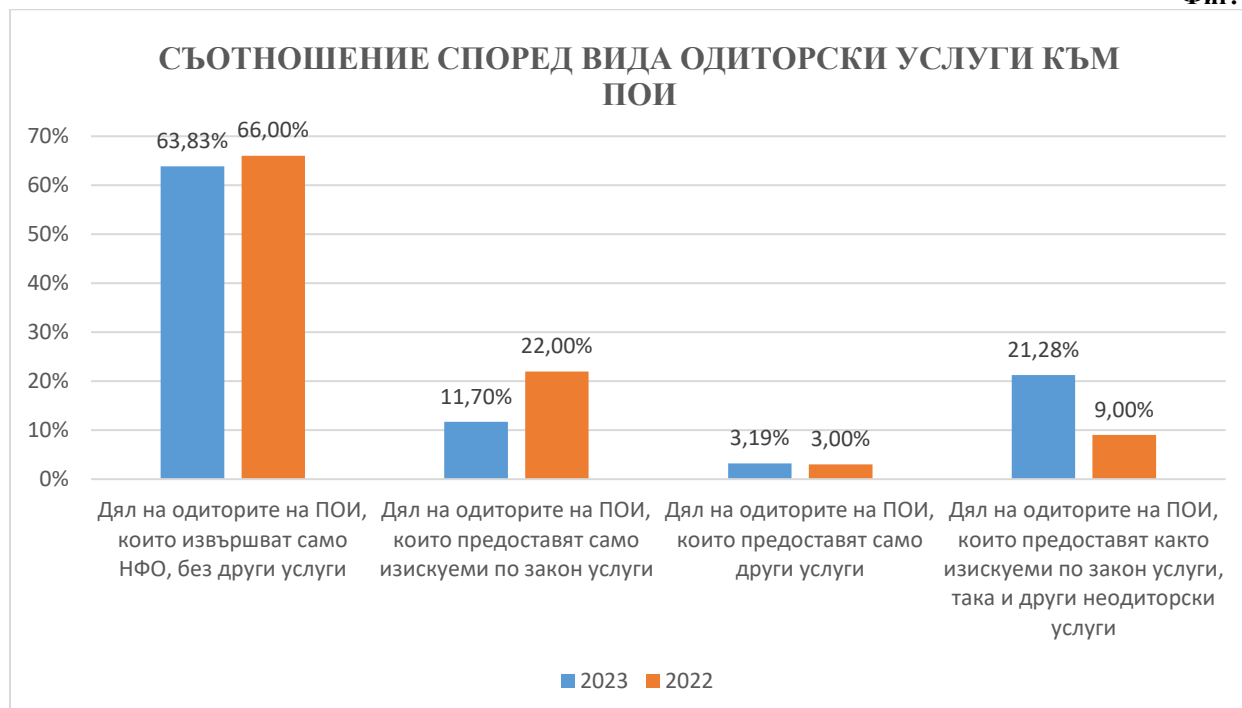
които се изискват от законодателството (12 на сто). Само 6 на сто от приходите се формират от други разрешени от законодателството услуги (Фиг. 5).

Фиг. 5

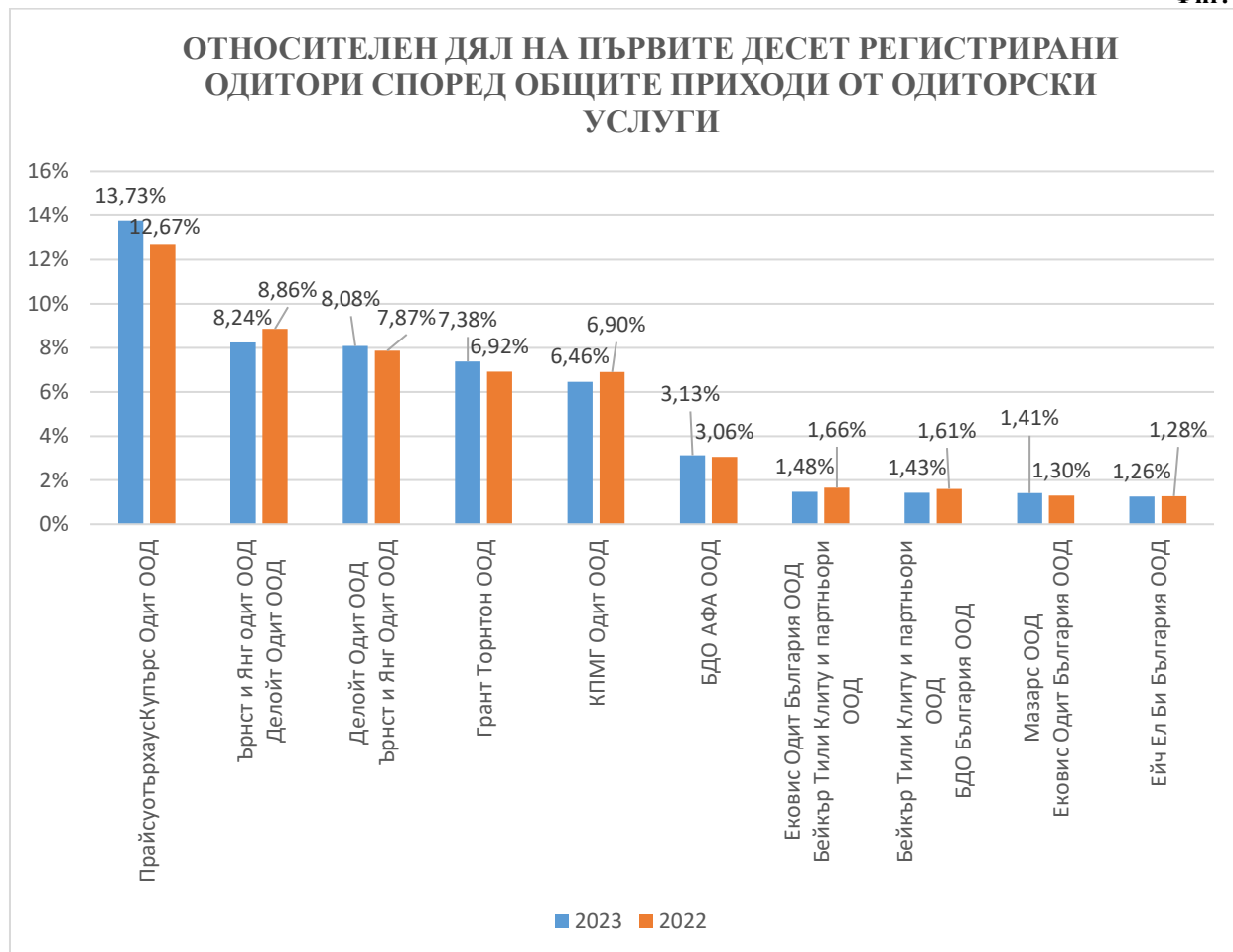
През отчетната година е налице съществено увеличение на относителния дял на одиторите, които предоставят освен изискуемите по закон услуги, така и допълнителни услуги извън задължителния финансов одит. В най-голяма степен това се дължи на повишеното търсене от страна на предприятията от обществен интерес, свързано с въвеждането на нови и усложняването на съществуващите регулации в свързаните с одита области. Във връзка с това КПНРО прилага строг законов механизъм за контрол с участието на одитните комитети относно разрешаването на допълнителните услуги, като за целта е изградена и се прилага подходяща електронна информационна система мониторинг върху тази част от одиторската дейност (Фиг. 6).

Фиг. 6

В общите приходи от одиторски услуги най-висок относителен дял имат дружествата от „голямата четворка“, като лидерската позиция за 2023 г. продължава да е на „ПрайсуотърхаусКупърс одит“ ООД. В сравнение с предходната 2022 г., в първите десет по приходи от одиторски услуги регистрирани одитори не са настъпили съществени размествания (Фиг. 7).

Фиг. 7

Пазарната концентрация на одиторските услуги в България продължава да се различава от средното равнище за ЕС, като относителният дял на „голямата четворка“ в общия размер на приходите от одит, както и от одит на предприятия от обществен интерес, продължава приблизително да е двойно по-нисък от този на общоевропейско равнище. България не само не е носител на системен риск от господстващо положение на „голямата четворка“, но по наше мнение е допустимо и желателно известно увеличаване на пазарната концентрация от страна на одиторски дружества от големите световни мрежи, предвид предлагането по правило на по-високо качество на услугите от тях.

С оглед на горепосоченото може да се направи изводът, че през отчетната година не е налице съществена промяна в пазара на одиторски услуги в страната като цяло и в частност за предприятията от обществен интерес, освен естественото увеличение на пазара под влиянието на инфлацията, като нивата на концентрации са на приемливо равнище.

Перспектива:

През 2024 и следващите години КПНРО да осъществява навременен и ефективен надзор над дейността на ИДЕС за:

а) осигуряване на своевременно, достатъчно и компетентно покритие с регистрирани одитори на пазара на ангажиментите за изразяване на сигурност по отношение на корпоративната устойчивост;

б) надграждане на системата за единно годишно отчитане на дейността на регистрираните одитори с възможност за събиране, обработка и анализ на данни за изпълнените ангажименти за изразяване на сигурност по устойчивостта, в това число за установяване на евентуални неблагоприятни концентрации;

в) същевременно, КПНРО да разшири предмета на своя надзор върху разрешаването на допълнителни услуги от регистрираните одитори по отношение на отчитането на устойчивостта.

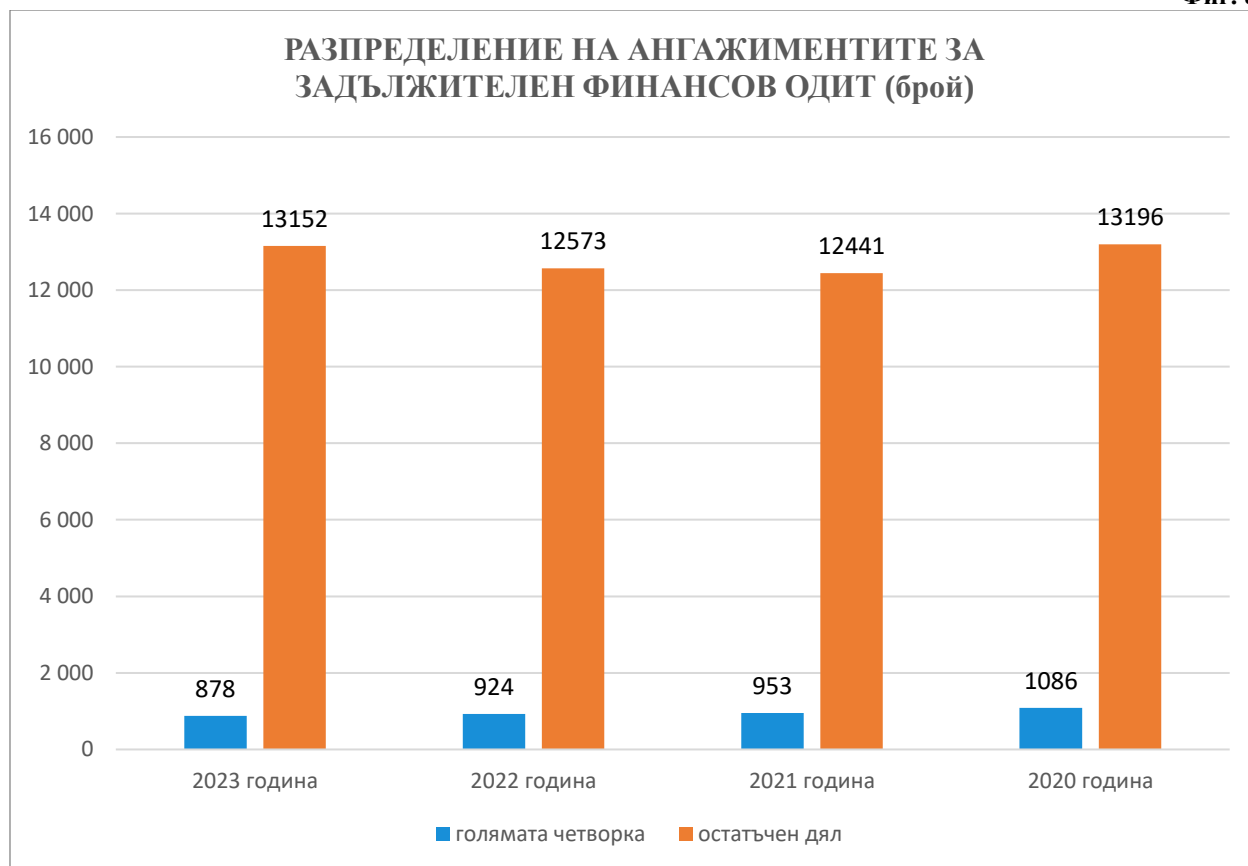
През 2025 и следващите години КПНРО да осъществява непрекъснато наблюдение върху размерите на одиторските възнаграждения за изпълнени ангажименти за изразяване на сигурност по устойчивостта и ефикасно да въздейства за недопускането на прекомерно увеличаване на административната тежест, особено за малките и средни предприятия.

2.2. Ангажименти за задължителен финансов одит

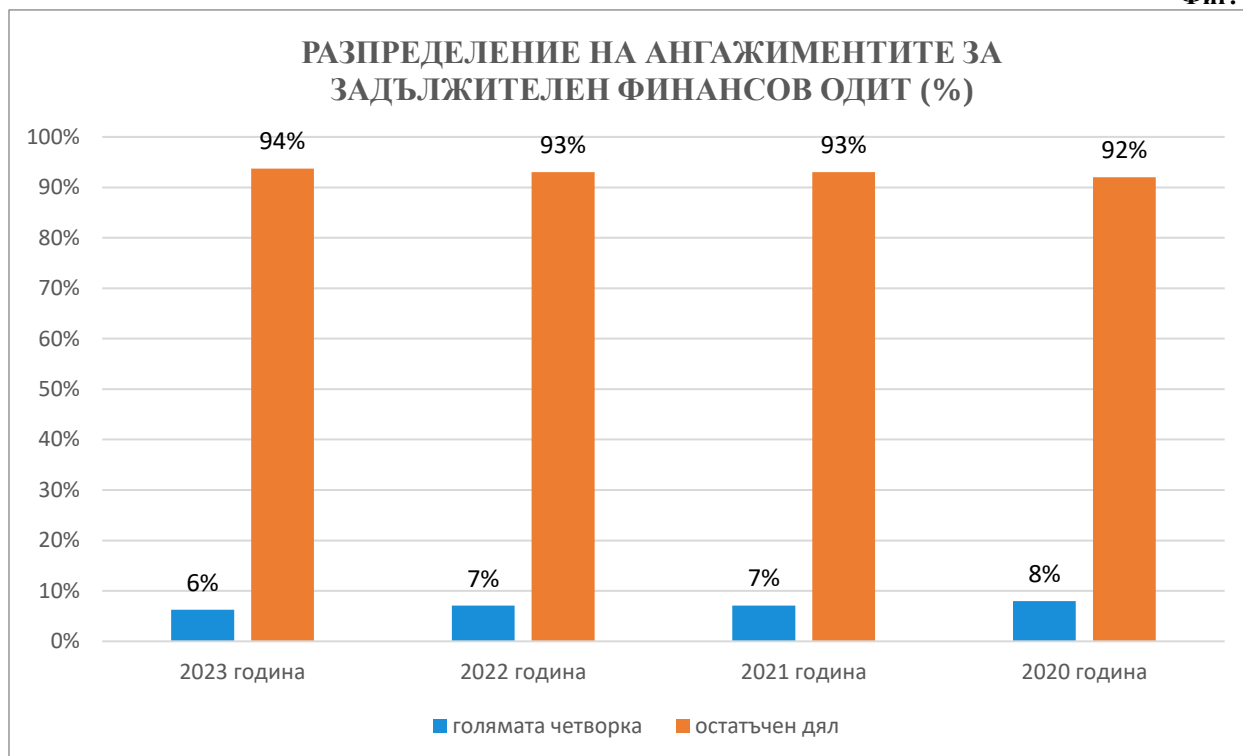
През 2023 г. от регистрираните одитори в страната са отчетени общо 14 030 изпълнени ангажимента за задължителен финансов одит. В сравнение с предходната година са изпълнени с 533 ангажимента повече или почти 4 на сто ръст за годината. Увеличаването на броя на задължителните финансови одити се дължи основно на два фактора: а) влиянието на инфлационните процеси, водещи до достигане и превишаване праговете за задължителен финансов одит; б) предприетите от КПНРО мерки за стриктно спазване на изискванията на Закона за счетоводството.

Няма съществена промяна в броя и относителния дял на ангажиментите на „голямата четворка“ (Фиг. 8 и Фиг. 9).

Фиг. 8

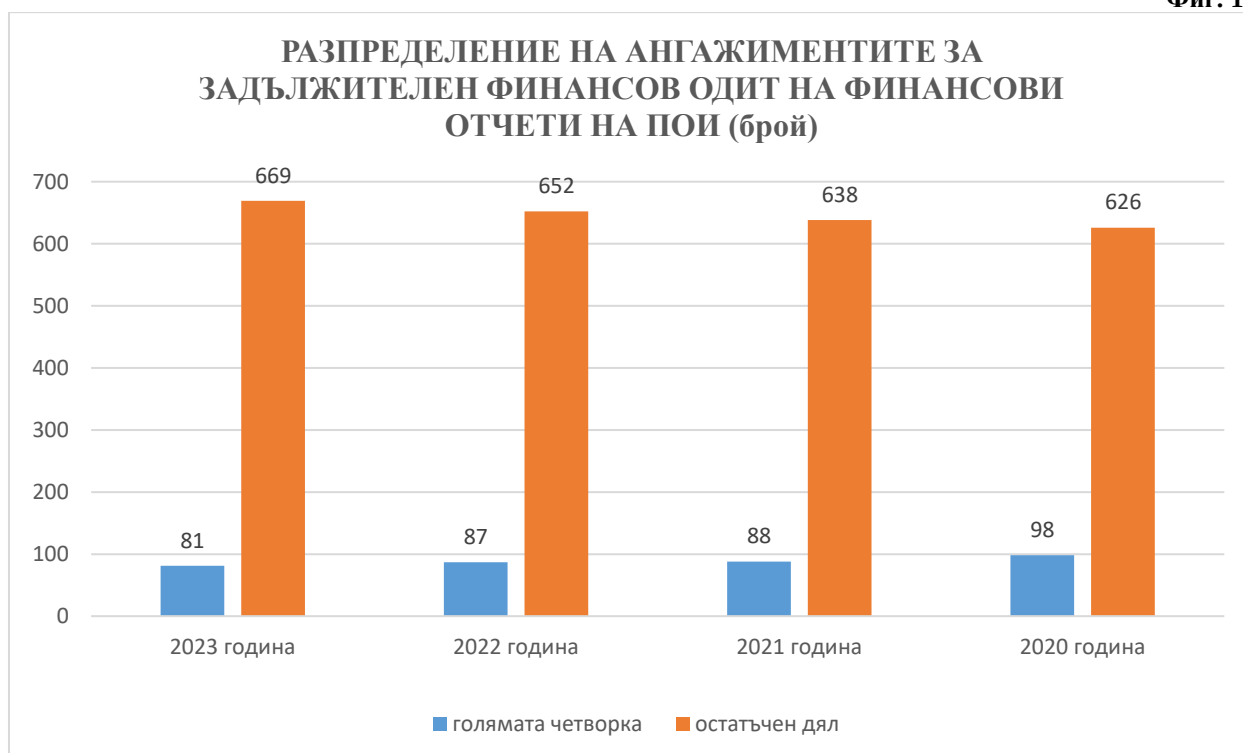

Фиг. 9

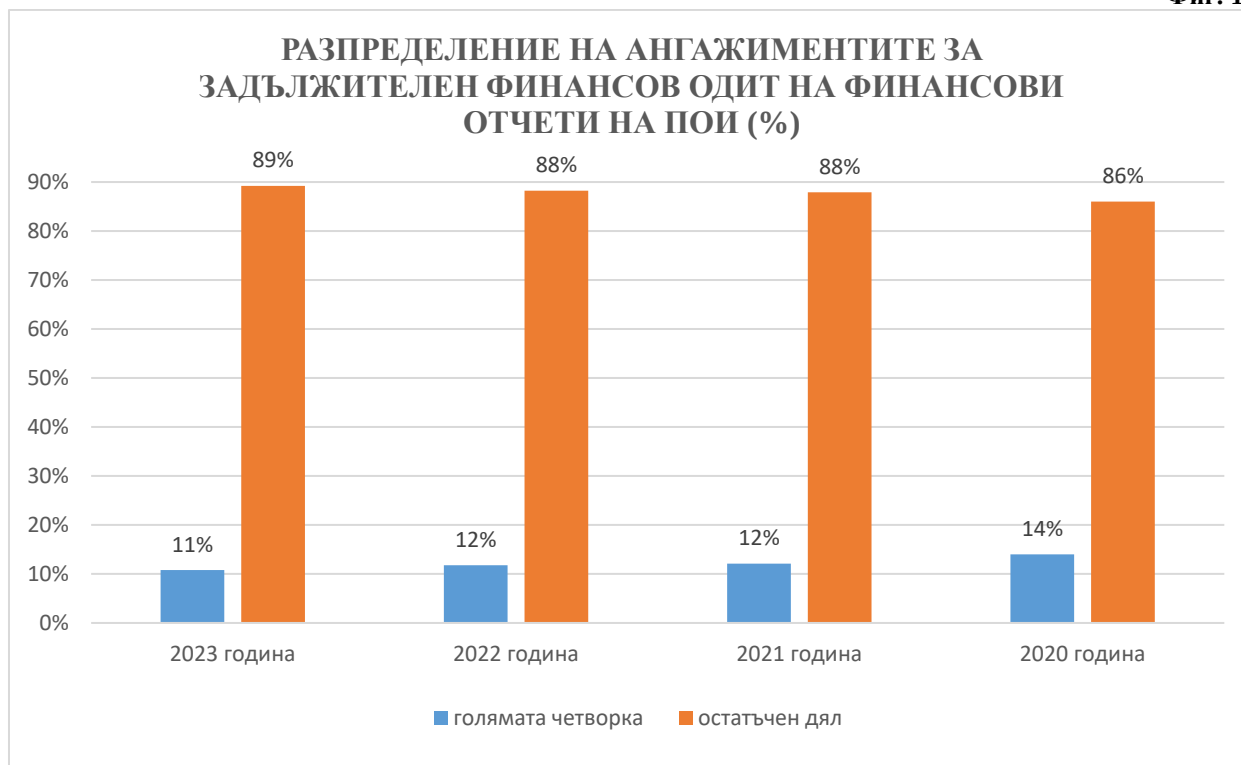
През 2023 г. са отчетени 750 ангажимента за задължителен финансов одит на отчети на предприятия от обществен интерес, като няма съществена промяна в сравнение с предходните години (Фиг. 10).

Фиг. 10

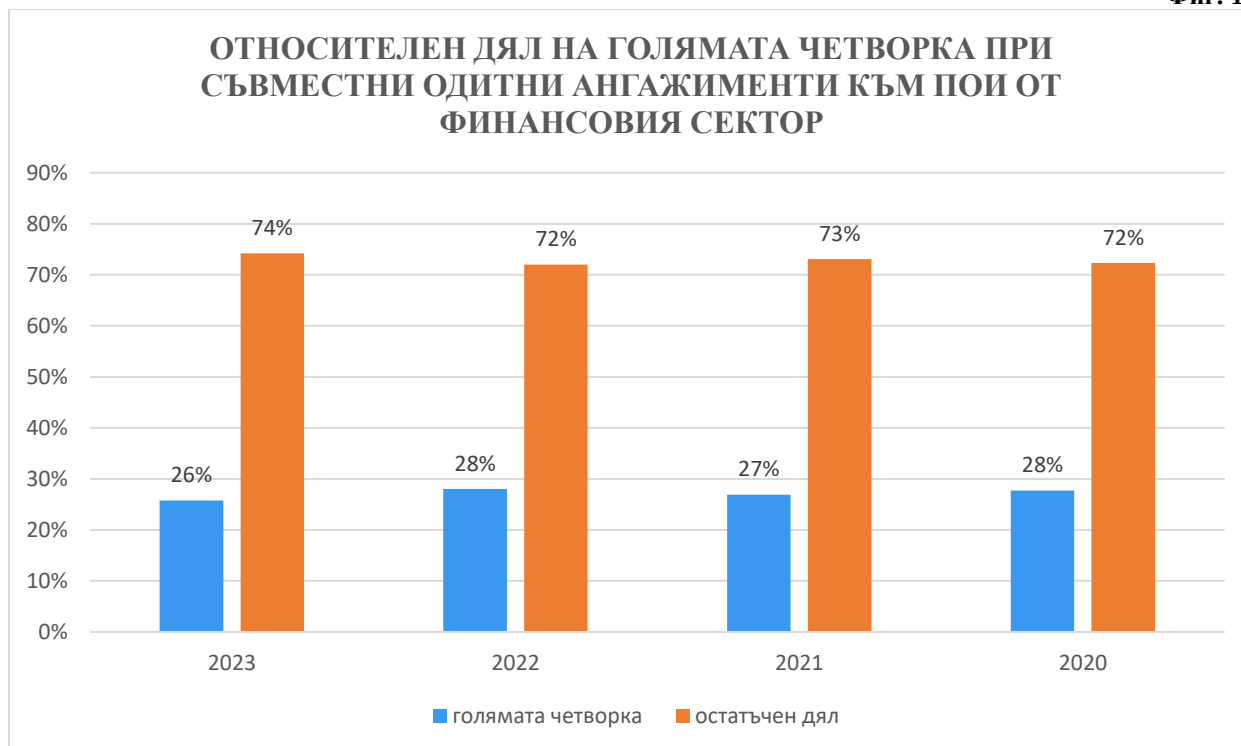
Не се наблюдава съществена промяна в броя и относителния дял на изпълнените ангажименти към предприятия от обществен интерес от „голямата четворка“, като се затвърждава тенденция за минимален спад в техния дял (Фиг. 11).

Фиг. 11

През последните 4 години е налице сравнително нисък относителен дял на „голямата четворка“ в броя на съвместните финансови одити на предприятията от обществен интерес от финансовия сектор, който не индикира заплахата от прекомерни концентрации (Фиг. 12).

Фиг. 12

При разпределението на пазара между първите 10 регистрирани одитори според броя изпълнени ангажменти за независим финансов одит отново е налице значима роля на „голямата четворка“ (малко над 6 на сто), но тя е в пъти по-малка отколкото при общите

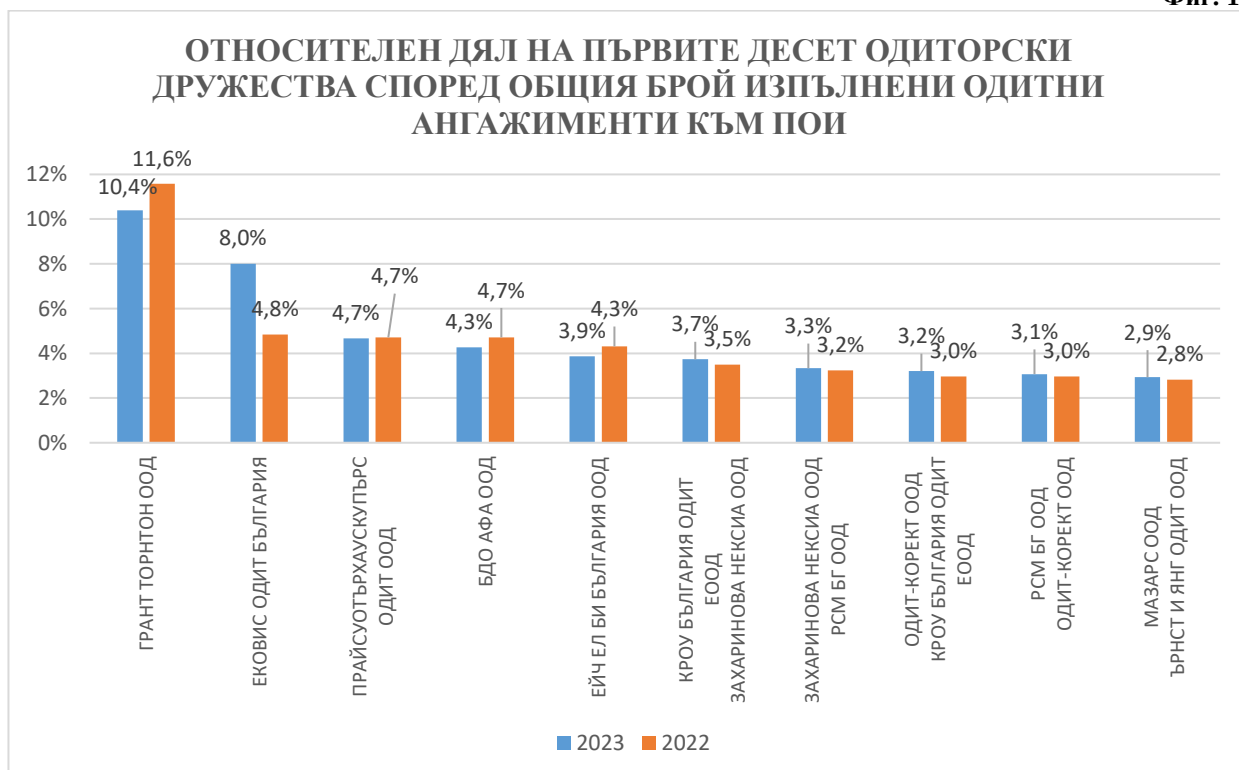
приходи от одиторски услуги (над 36 на сто), което се дължи основно на по-високите ценови равнища на „четворката“, както и на извършваните от тях допълнителни услуги (Фиг. 13).

Фиг. 13

Освен „голямата четворка“, с високи относителни дялове сред първите десет се открояват и представителите на няколко по-малки международни одиторски мрежи.

Фиг. 14

При разпределението според общия брой изпълнени ангажменти за независим финансов одит на отчетите на предприятия от обществен интерес е налице също висока диверсификация на пазара, вкл. между първите десет регистрирани одитори, като по-високият относителен дял принадлежи на дружества извън „голямата четворка“ (Фиг. 14).

Перспектива:

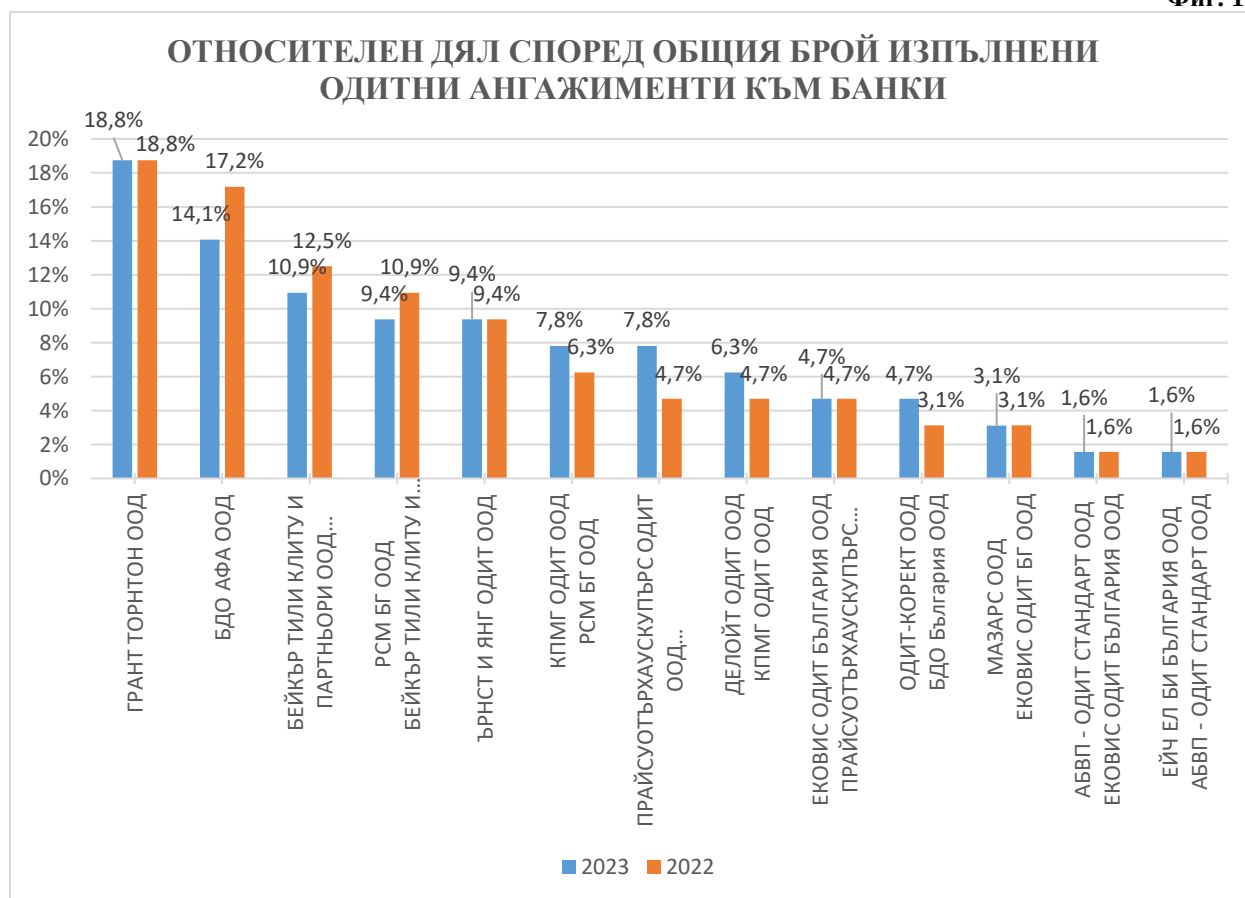
Данните за 2023 г. потвърждават правилността и необходимостта от продължаване на възприетата от КПНРО през последните две години политика на съсредоточаване на надзорната дейност на комисията върху одиторските дружества от по-малки международни мрежи и местни дружества и съкращаване на периодите на тяхното инспектиране, подобно на „голямата четворка“, както и фокусиране на вниманието върху качеството на професионалната дейност на одиторите на финансови отчети на големи и структуроопределящи предприятия, различни от предприятията от обществен интерес.

2.3. Одити във финансовия сектор

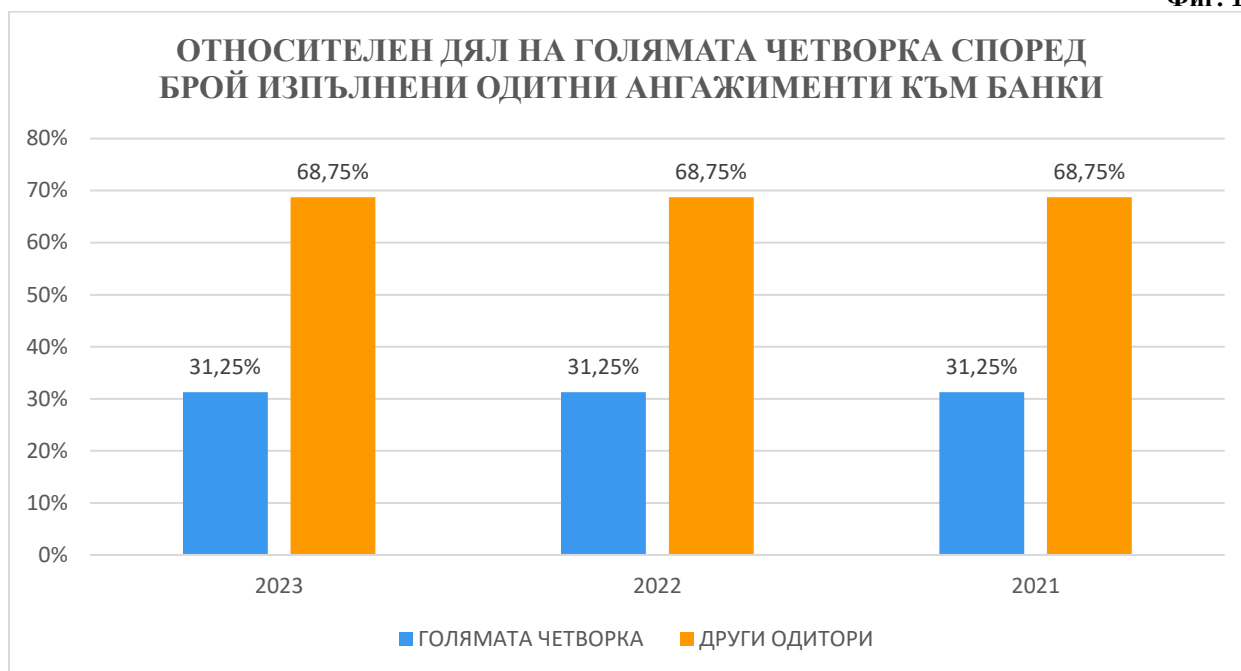
Финансовите отчети на банки, застрахователи, пенсионноосигурителни дружества и управляваните от тях фондове са предмет на съвместен одит от двама регистрирани одитори, поради което в представените в този раздел данни всеки одитен ангажимент се отчита отделно и за двамата одитори.

При броя на одитите на финансови отчети на банки, в сравнение с предходната година, продължава да е налице концентрация от около и над 10 на сто за 5 одиторски дружества, като техният общ относителен дял остава относително стабилен. Четири от тези дружества не са от групата на „голямата четворка“ (Фиг. 15).

Фиг. 15

Фиг. 16

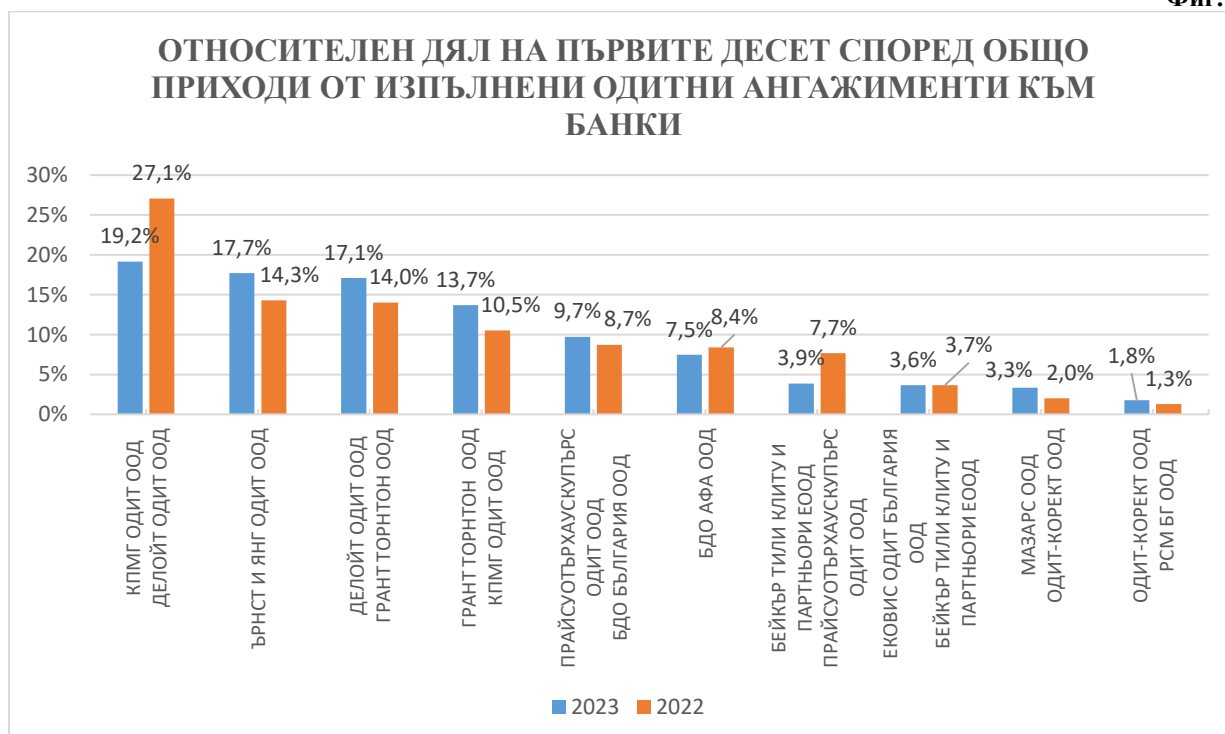

Относителният дял на дружествата от голямата четворка по брой изпълнени ангажименти за задължителен финансов одит на банки за 2023 г. също продължава да бъде относително стабилен както през предходните две години от около 31 на сто (Фиг. 16).

Като цяло концентрацията по показател приходи от одиторски услуги в банковия сектор не се променя значително спрямо предходната година – водещи са дружествата от „голямата четворка“ с еднакъв общ относителен дял. Налице е обаче значително разместване в дяловете на отделни дружества в „четворката“.

Наблюдава се съществена промяна за дружеството с най-голям дял, като за последните две години същият е удвоен. Същевременно едно от дружествата от „голямата четворка“ за същия период е намалило своя дял двойно.

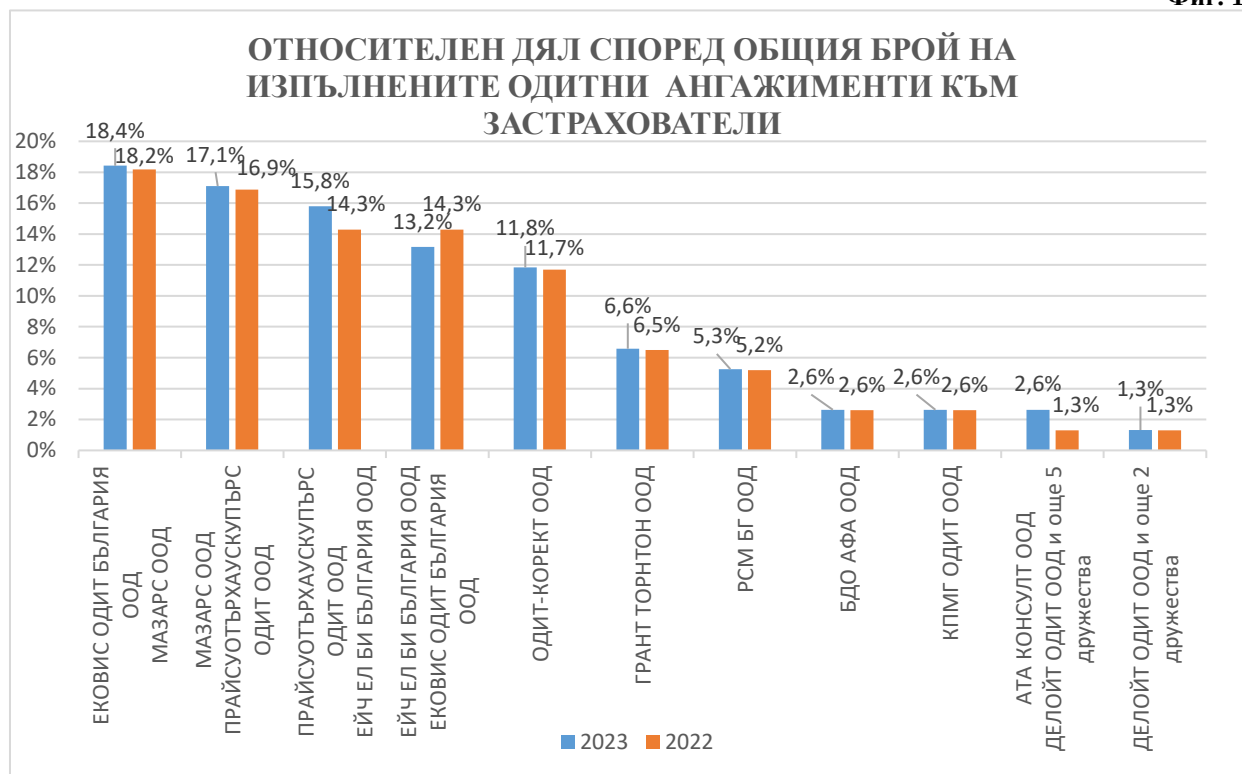
Фиг. 17

„Голямата четворка“ поддържа сравнително сходен относителен дял в приходите от одиторски услуги в банковия сектор от последните години средно от около 64 на сто при 60 на сто през миналата година, като той отново е значително под средноевропейското равнище на секторна концентрация (Фиг. 17).

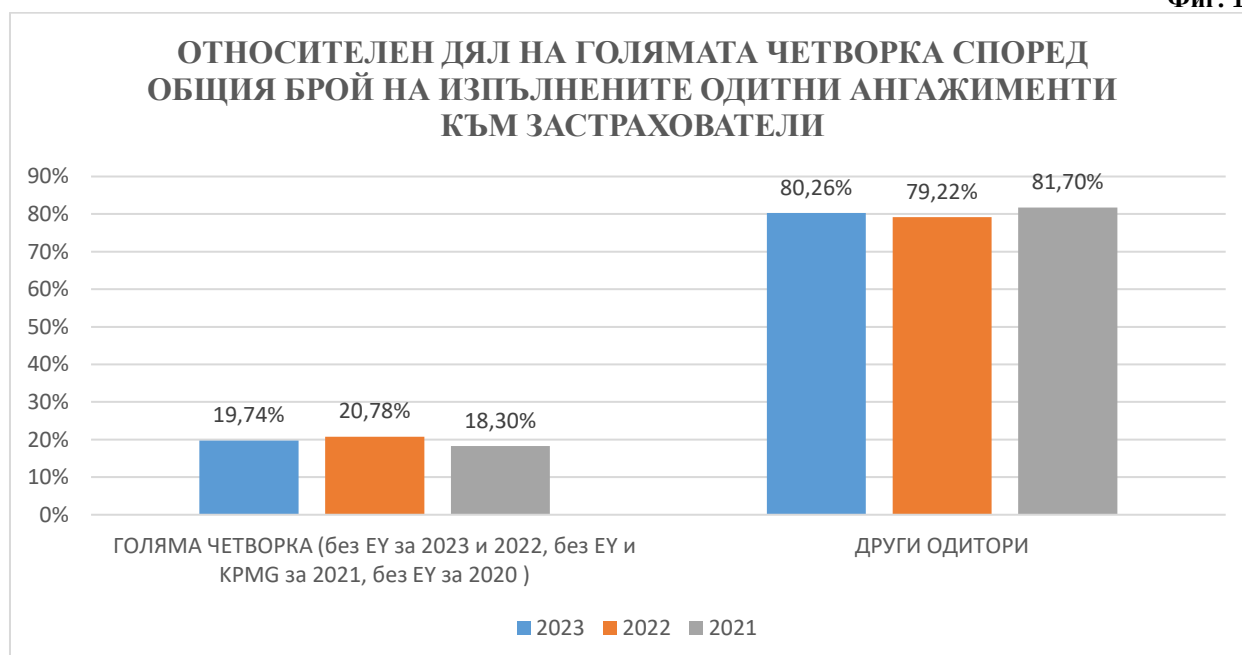
При одитите на финансови отчети на застрахователи през 2023 г. разпределението на пазара като цяло се запазва, като при едно дружество се наблюдава по-съществено увеличение, с което става лидер по този показател (Фиг. 18).

Фиг. 18

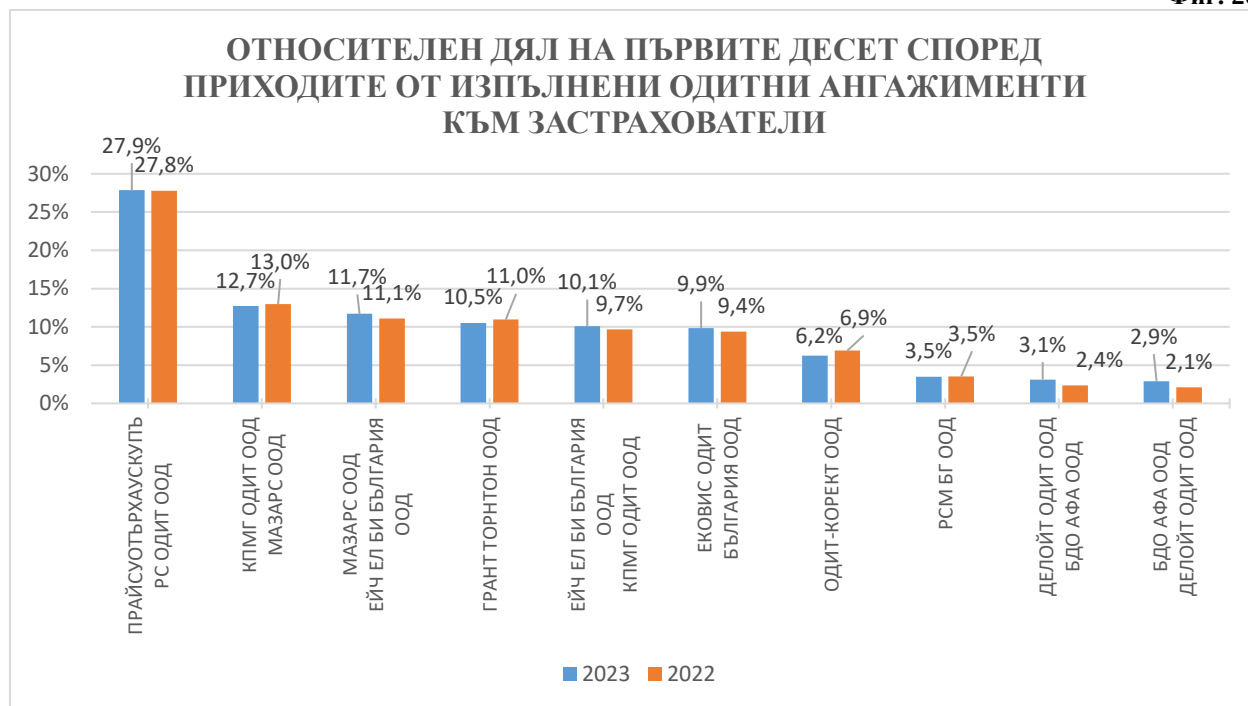
През 2023 г. се запазва относителният дял на „голямата четворка“ от общия брой одити на отчети на застрахователи (Фиг. 19).

Фиг. 19

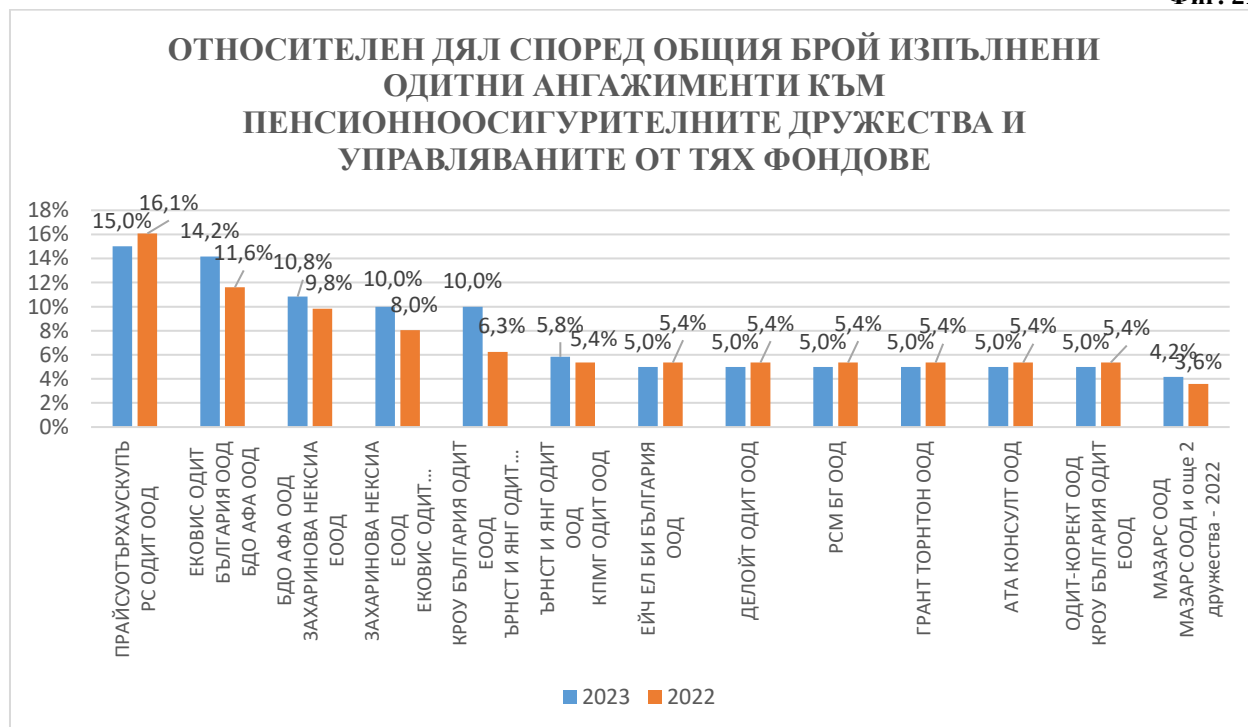
По отношение разпределението на пазара на база общи приходи от одиторски услуги в застрахователния сектор не са налице съществени промени през годината. „Голямата четворка“ продължава да има сравнително ниско пазарно присъствие от около 44 на сто при 40 на сто през предходната година, като се потвърждава тенденцията в този аспект от последните две години (Фиг. 20).

Фиг. 20

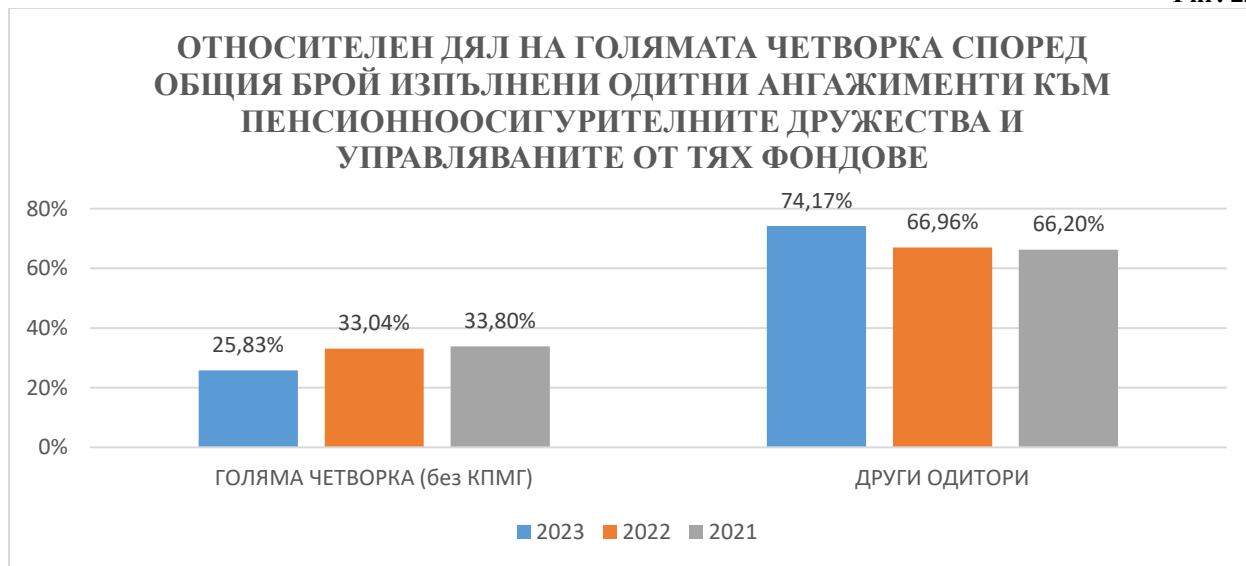
При задължителните финансови одити на отчети на пенсионноосигурителни дружества и управляваните от тях фондове не се наблюдава съществена промяна според броя изпълнени одиторски ангажименти. Прави впечатление съществения ръст в дела на две дружества извън „голямата четворка“, които отчитат съществени темпове на растеж при одитите за целия финансов сектор (Фиг. 21).

Фиг. 21

През 2023 г. се наблюдава затвърждаване на тенденцията за намаляване пазарния дял на „голямата четворка“ в сектора с повече от една четвърт – от около 34 на сто пазарен дял през 2021 г. до около 26 на сто през 2023 г. (Фиг. 22).

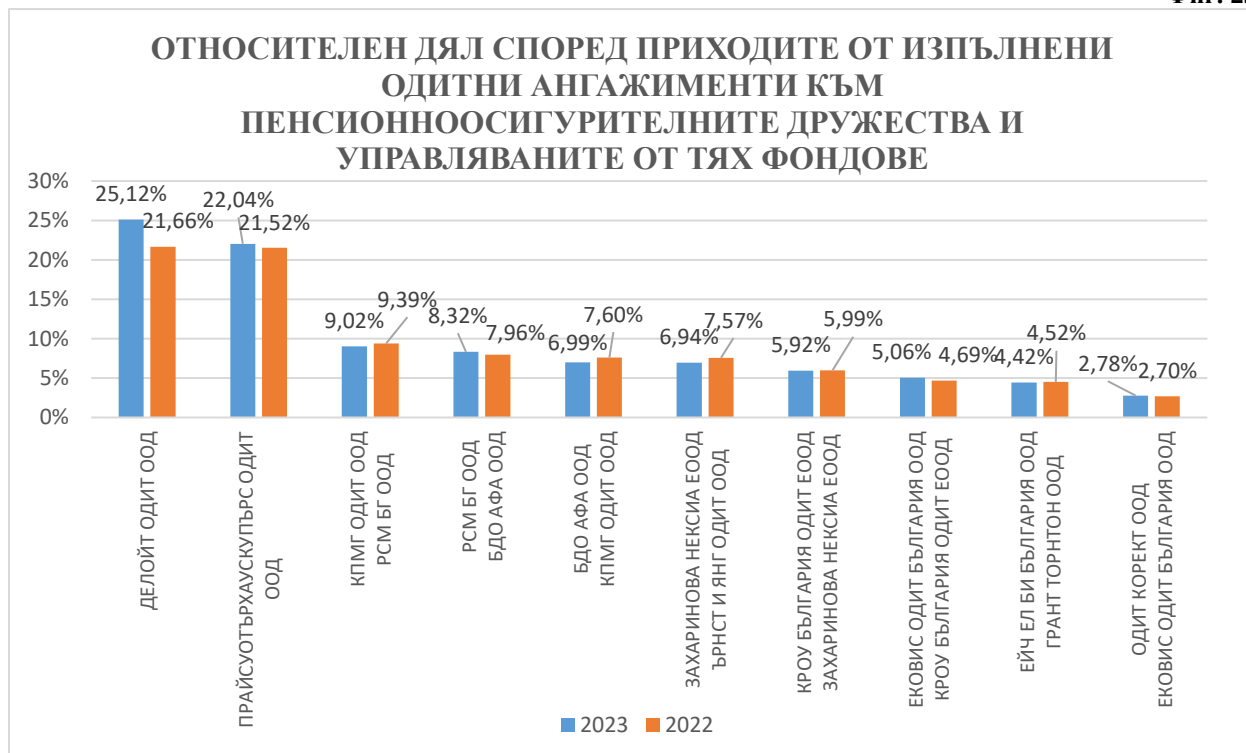
Фиг. 22

Пазарното разпределение според приходите от одит в този сектор през 2023 г. не се променя съществено. Концентрации от над 10 на сто имат същите две дружества от „голямата четворка“ от 2022 г., като общият им пазарен дял се увеличава от около 43 на сто през 2022 г. до над 47 на сто през отчетната, но като цяло се запазва сравнително еднакво ниво през последните години.

Общото равнище на концентрация на „голямата четворка“ в пенсионния сектор се запазва на същото ниво спрямо предходната – малко над 56 на сто, което е под средноевропейското равнище, като прави впечатление отпадането на едно дружество от тази група (Фиг. 23).

Фиг. 23

С оглед на посочените данни за пазара на одиторски услуги в банковия, застрахователния и пенсионноосигурителния сектор може да бъде направен изводът, че концентрациите и през 2023 г. продължават да бъдат на стабилно и приемливо равнище. Потвърждава се наличието на силна конкуренция между одиторите. Благоприятна роля в това отношение изигра въвеждането на съвместните одити във финансовия сектор, което доведе до интензивен трансфер на знания, методологии и практически опит, съответно увеличаване на капацитета в дружествата извън „голямата четворка“ и засилване на техните конкурентни позиции.

Перспектива:

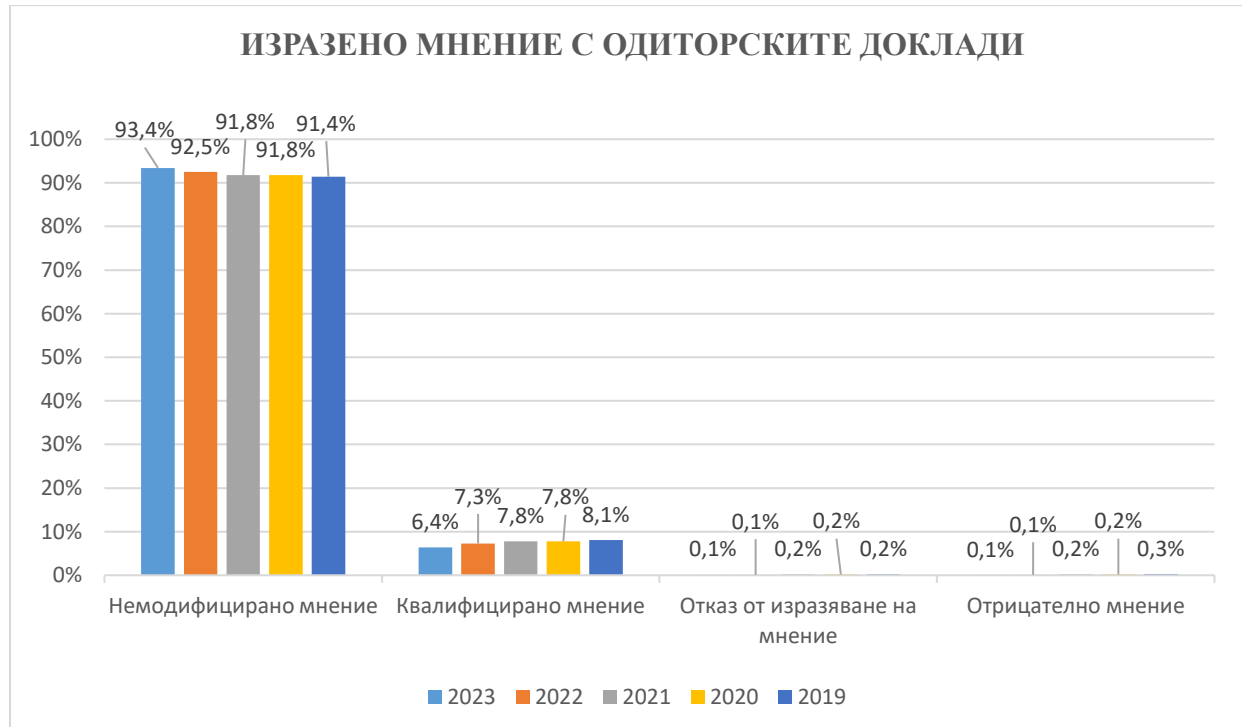
Независимо от постигнатия напредък през последните години от компании извън „голямата четворка“ в одитите във финансовия сектор, през 2024 и следващите години КПНРО следва в още по-голяма степен да съсредоточи своето внимание върху качеството на дейността им и подобряване на техните системи за управление на качеството.

С особено внимание следва да бъдат проследени процесите по структурирането и развитието на пазара на ангажименти за изразяване на сигурност по устойчивостта с оглед недопускането на прекомерни концентрации, въпреки наличието на първоначално концентриране на капацитет в ограничен кръг одиторски дружества.

2.4. Одиторски мнения

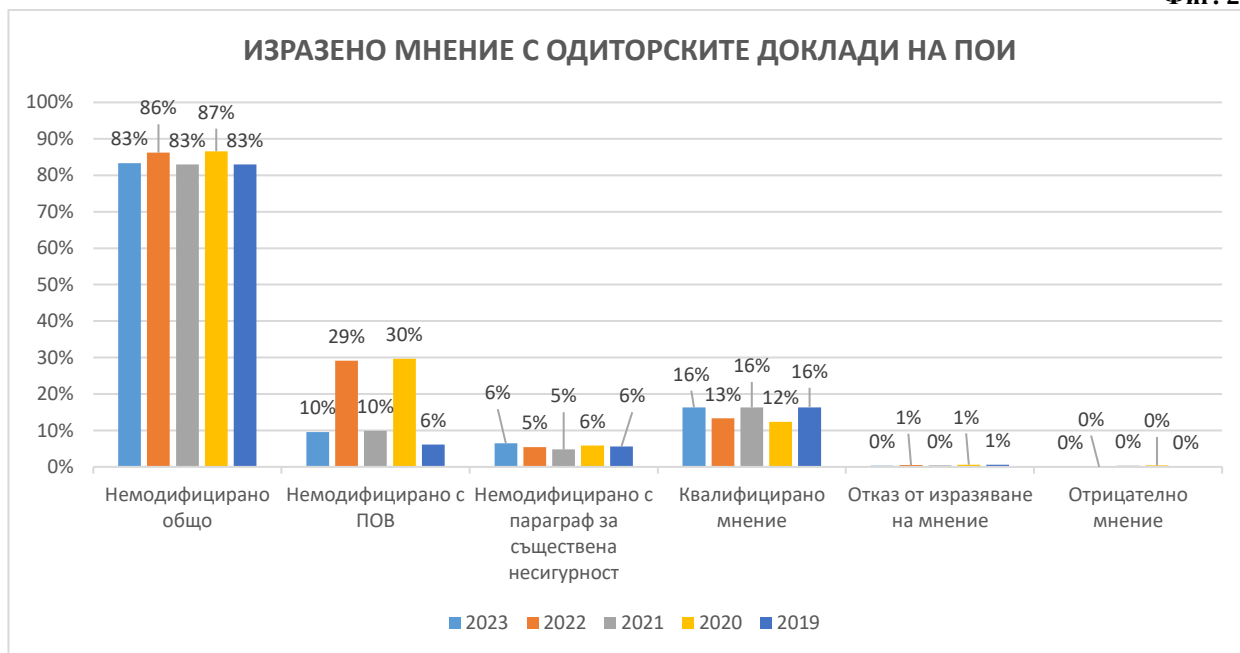
През 2023 г. не се наблюдават съществени промени в структурата на изразените одиторски мнения в докладите на одиторите. През отчетната година са издадени одиторски мнения, както следва: 93,4 на сто – немодифицирани, 6,4 на сто – квалифицирани, 0,1 на сто – откази от изразяване на мнения, 0,1 на сто – отрицателни мнения (Фиг. 24).

Фиг. 24

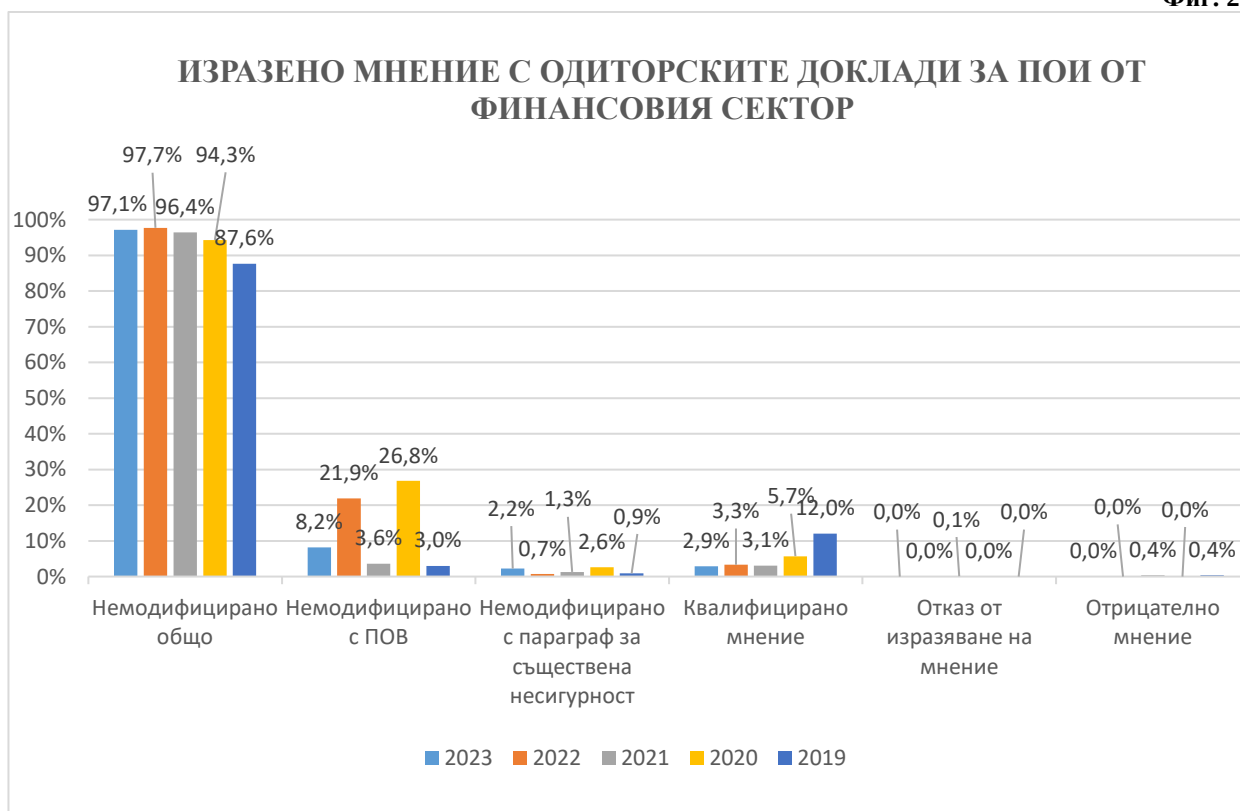
По отношение на промяна в структурата на изразените одиторски мнения върху финансовите отчети на предприятията от обществен интерес се наблюдава известно намаление спрямо предходната година на немодифицираните мнения (Фиг. 25).

Фиг. 25

Подобна стабилност в структурата на одиторските мнения се наблюдава и при одита на отчетите на предприятията от обществен интерес от финансовия сектор (Фиг. 26).

Фиг. 26

Перспектива:

Горепосочените данни за изразените одиторски мнения дават твърде ограничена представа за този важен аспект за състоянието на пазара на одиторски услуги. Това изисква през следващите години информационните системи на КПНРО и на ИДЕС да бъдат надградени с възможности за събиране, обработка и анализ на данните за установените от

одиторите неправилни отчитания и реакциите на ръководствата на предприятията, както и за дадените с допълнителните доклади до одитните комитети препоръки за подобряване на системите за финансово и нефинансово отчитане, управление на риска и вътрешния контрол и съответно за предприетите от одитните комитети и предприятията мерки.

На първоначалния етап тези системи следва да обхванат информация за предприятията от обществен интерес, като техния обхват постепенно да се разширява и по отношение на други предприятия.

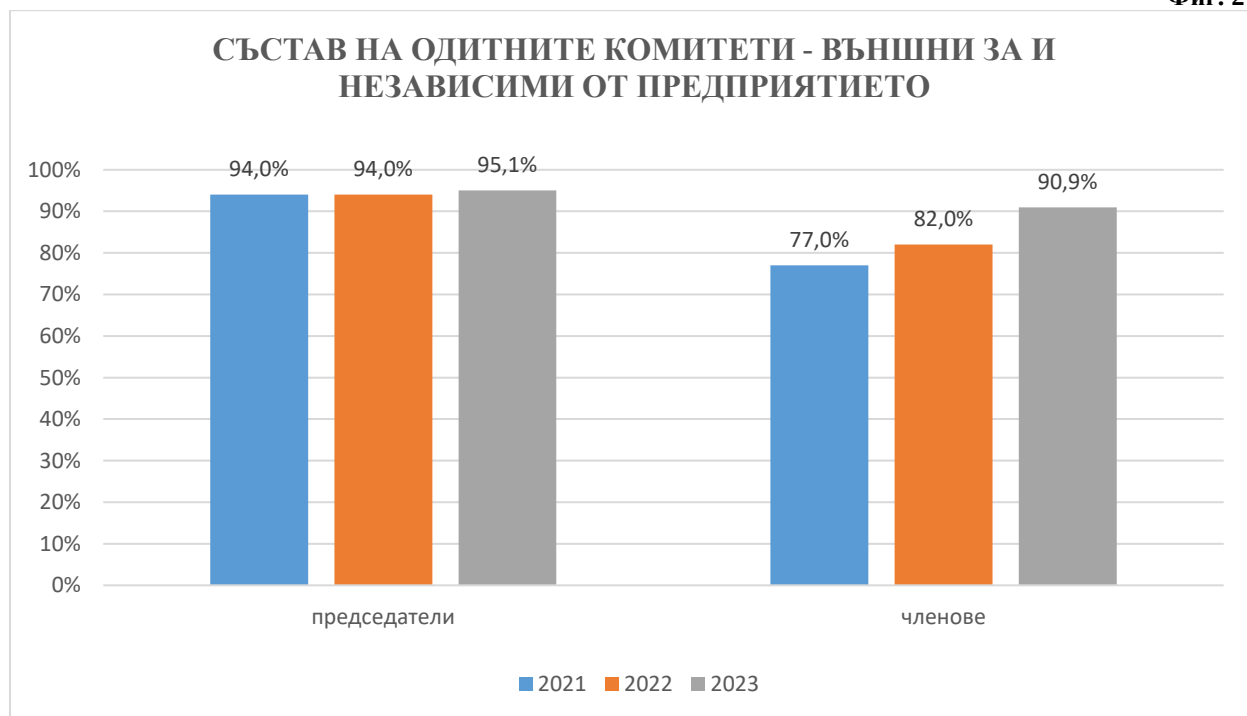
2.5. Одитни комитети

Докладването за дейността на одитните комитети се извършва по електронен път чрез информационната система на КПНРО за събиране и обработка на данни. До 31.05.2024 г. от одитните комитети са представени 364 доклада, изготвени в съответствие с изискванията на Наредбата за формата и съдържанието на годишните доклади за дейността на одитните комитети на предприятията от обществен интерес.

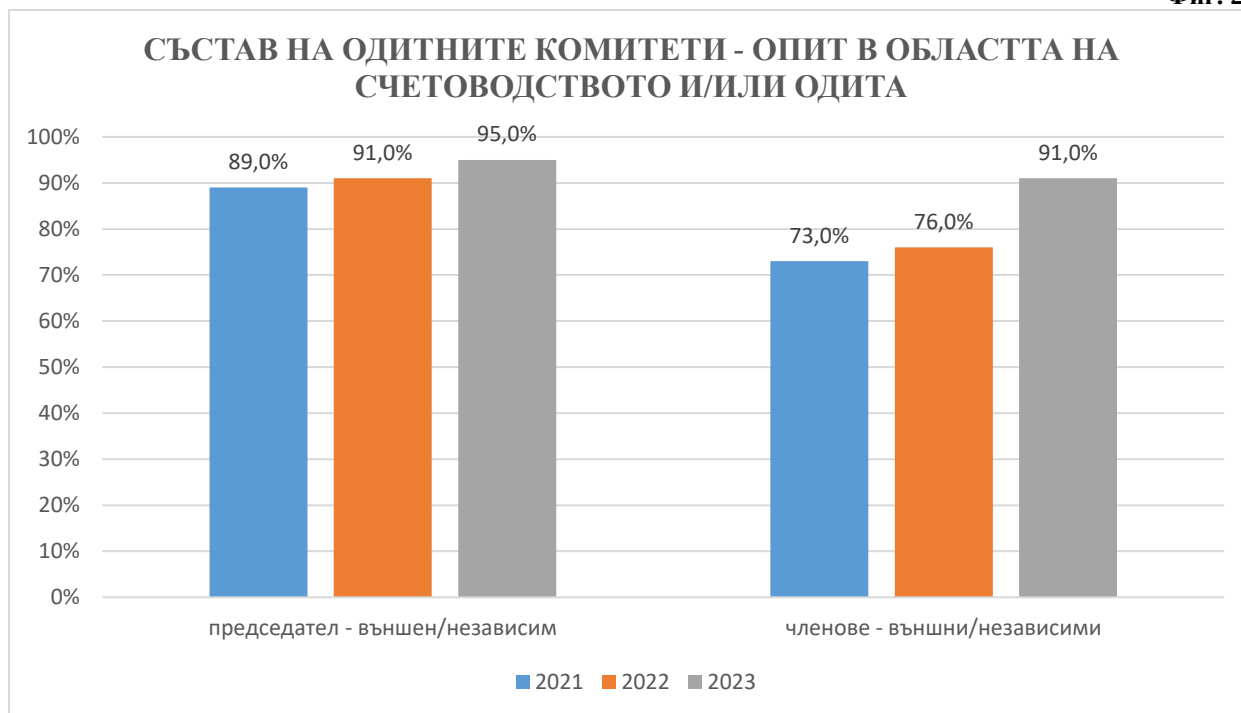
Преобладаващият брой одитни комитети се състоят от трима членове, вкл. председател. С малки изключения, съставите на одитните комитети са в съответствие със закона, като:

а) по отношение независимостта на председателя, само в отделни случаи се констатира несъответствие с изискването председателят да бъде външен за и независим от предприятие – за 2023 г. това се наблюдава в по-малко от 5 на сто от одитните комитети, като се очертава това да бъде сравнително постоянна тенденция през годините в относителен дял; при останалите членове на одитните комитети почти 91 на сто от общия им брой това са външни за и независими от предприятието лица, като се наблюдава постоянна тенденция към повишаване (Фиг. 27);

Фиг. 27

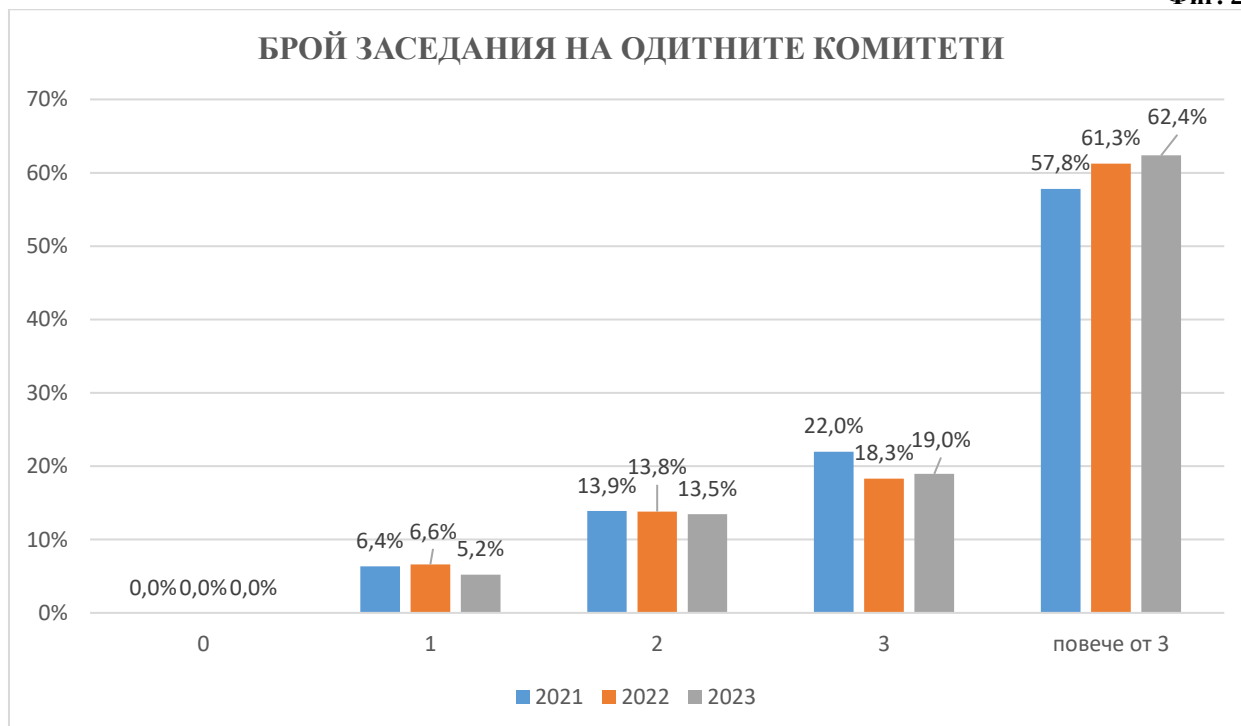

б) относно опита на членовете, вкл. на председателя, в областта на счетоводството и одита статистиката показва устойчива тенденция към повишаване капацитета на одитните комитети – за отчетната година 95 на сто от председателите и над 90 на сто от членовете на одитните комитети притежават достатъчен опит за справяне със законовите им функции (Фиг. 28);

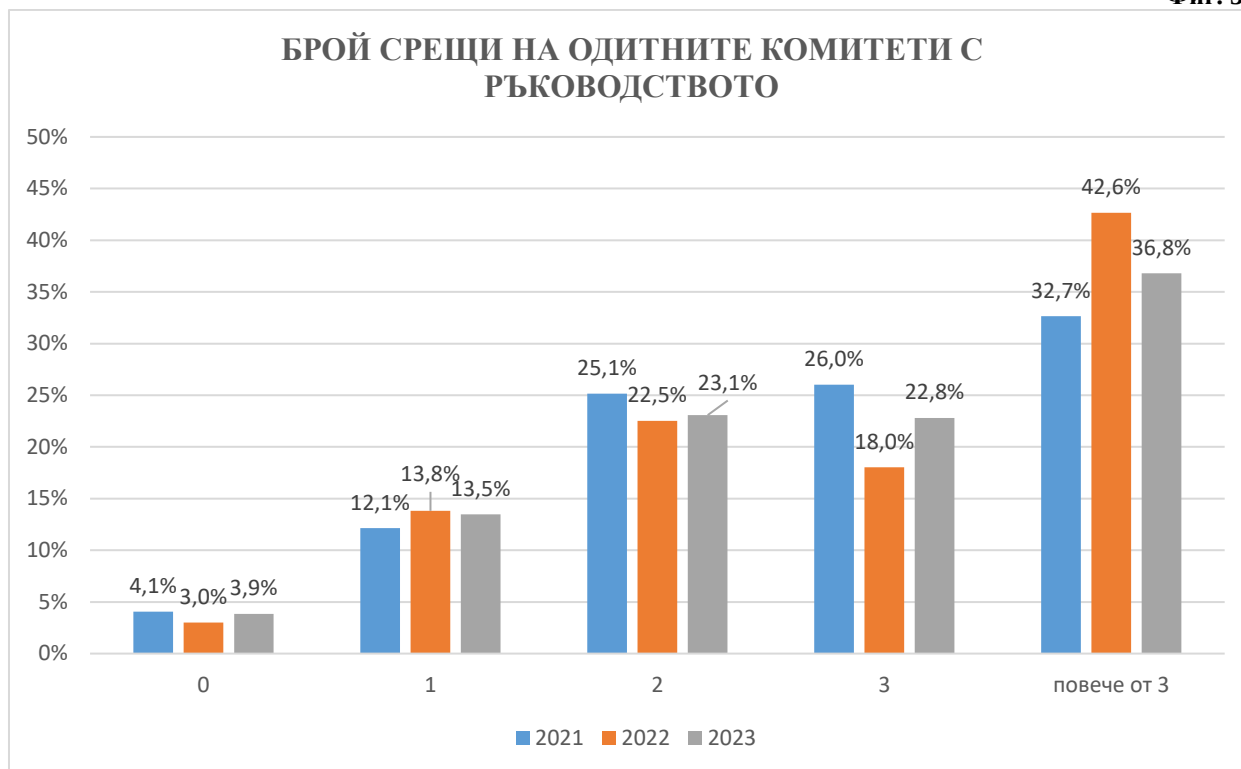
И спрямо работата на одитните комитети се наблюдава положителна тенденция за повишаване на тяхната активност:

а) през годината повече от 62 на сто от одитните комитети са провели повече от три заседания, което е увеличение с почти 5 на сто през последните три години. (Фиг. 29);

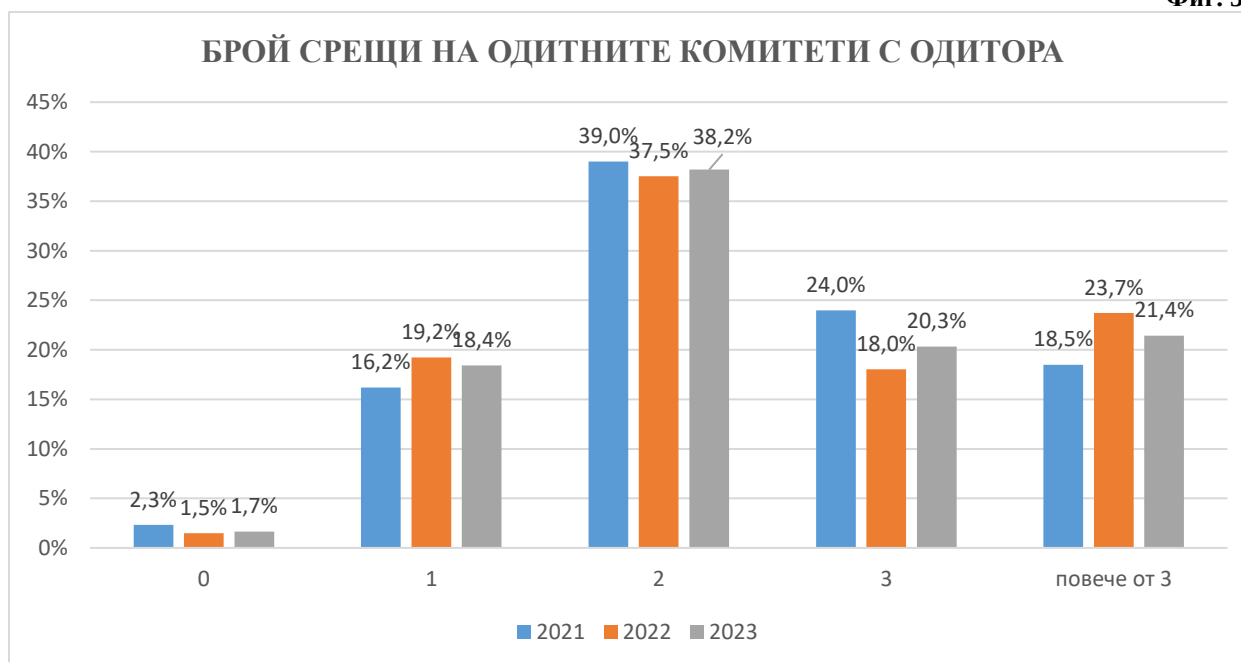
б) повече от половината одитни комитети са провели три и повече срещи с ръководството – над 59 на сто, което е сравнително постоянна величина през последните три години (Фиг. 30);

Фиг. 30

в) по отношение комуникацията с одиторите над 24 на сто от одитните комитети през годината са имали повече от три срещи с регистрираните одитори, като преобладаващата част провеждат по две срещи годишно (Фиг. 31);

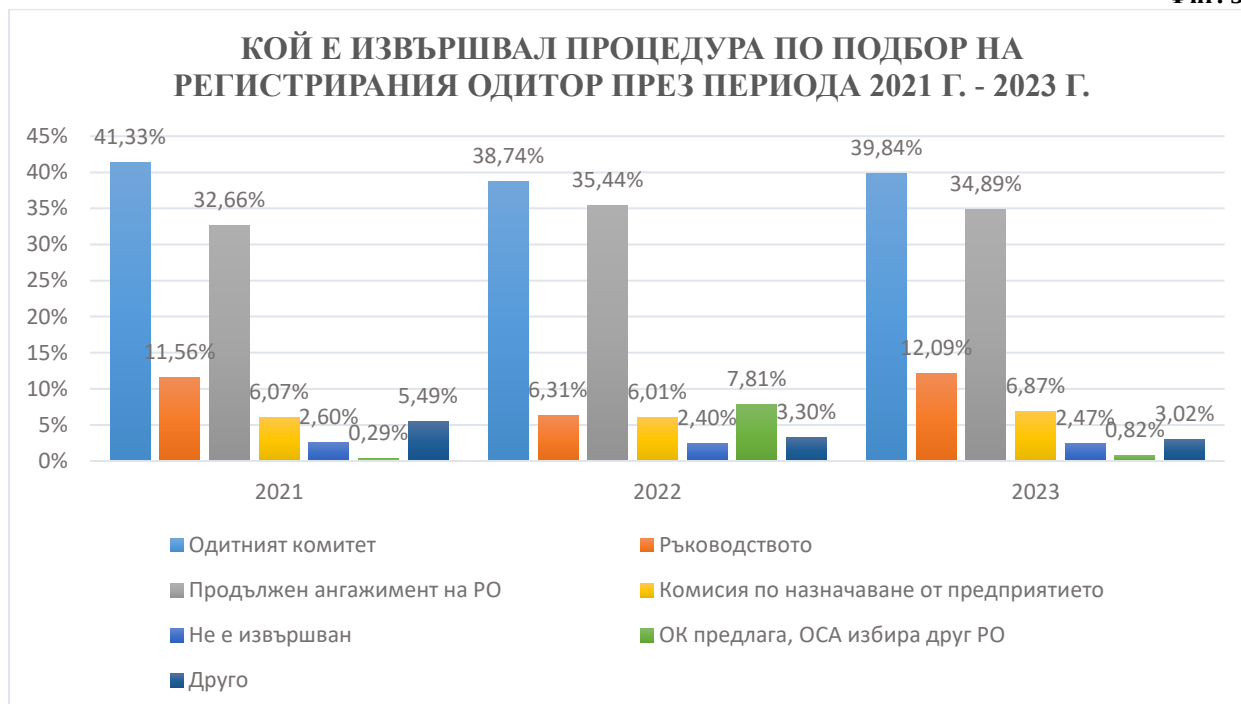
Фиг. 31

През 2023 г. продължава да е нееднородна практиката по отношение подбора на новоназначените външни одитори, като през годината не се наблюдава съществено изменение – около 40 на сто от предприятията са избрали своите одитори след провеждане на процедурата от одитните комитети и 7 на сто след провеждане на процедурата от назначена за целта комисия. По отношение останалите случаи на избор прави впечатление

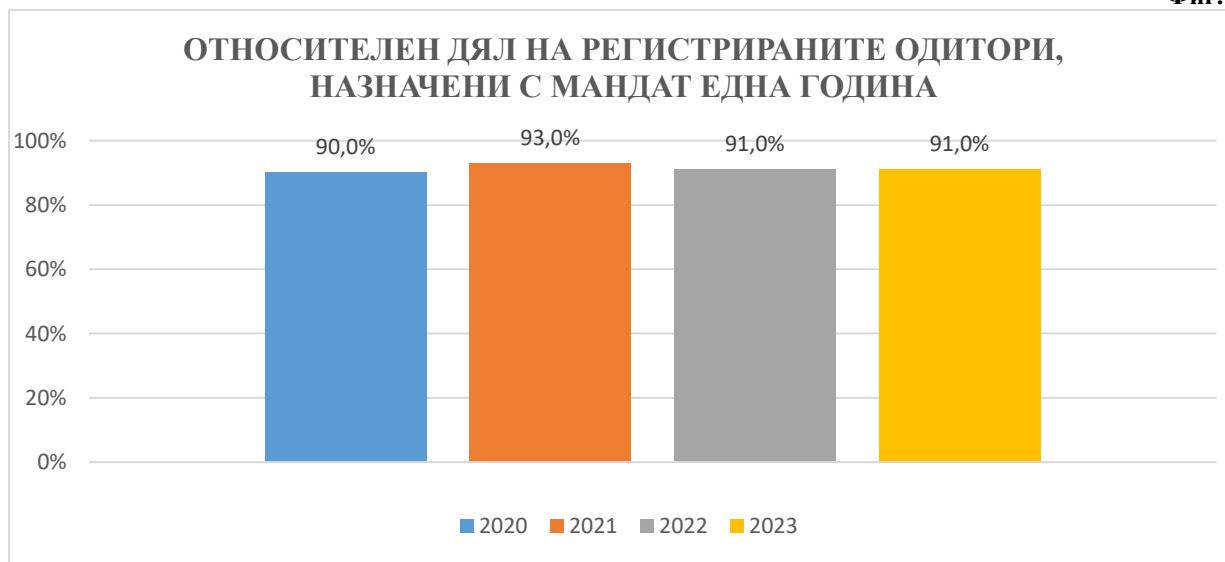
ръстът на случаите на провеждане на процедурата от ръководството (от 6 на сто през 2022 г. на 12 на сто през 2023 г.), което е в несъответствие с изискванията на закона (Фиг. 32).

Фиг. 32

През 2023 г. не се наблюдава промяна в практиката на предприятията и одитните комитети одиторите да бъдат назначавани с краткосрочни мандати – 91 на сто от новоизбраните одитори са назначени с мандат от една година, както и за продължаване на мандатите за следващи години – през годината са били удължени мандатите на 35 на сто от одиторите (Фиг. 33).

Фиг. 33

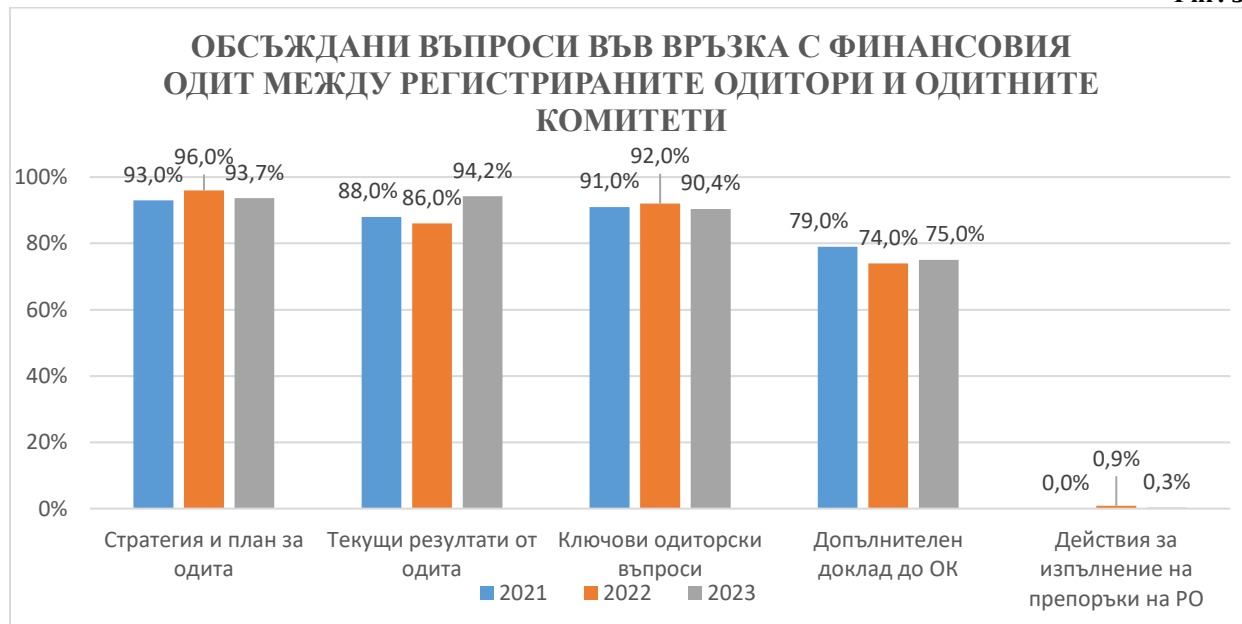
Не се наблюдава съществено изменение на активността на одитните комитети по време на изпълнението на външния одит. Одитните комитети са обсъждали:

- с одиторите стратегията и плана на одита в 94 на сто от случаите;
- проследявали са неговите текущи резултати в 94 на сто от случаите;
- ключовите одиторски въпроси в 90 на сто от случаите;

— констатациите в допълнителен доклад до одитния комитет в 75 на сто от случаите и са предприемали действия за изпълнение на дадените в него препоръки.

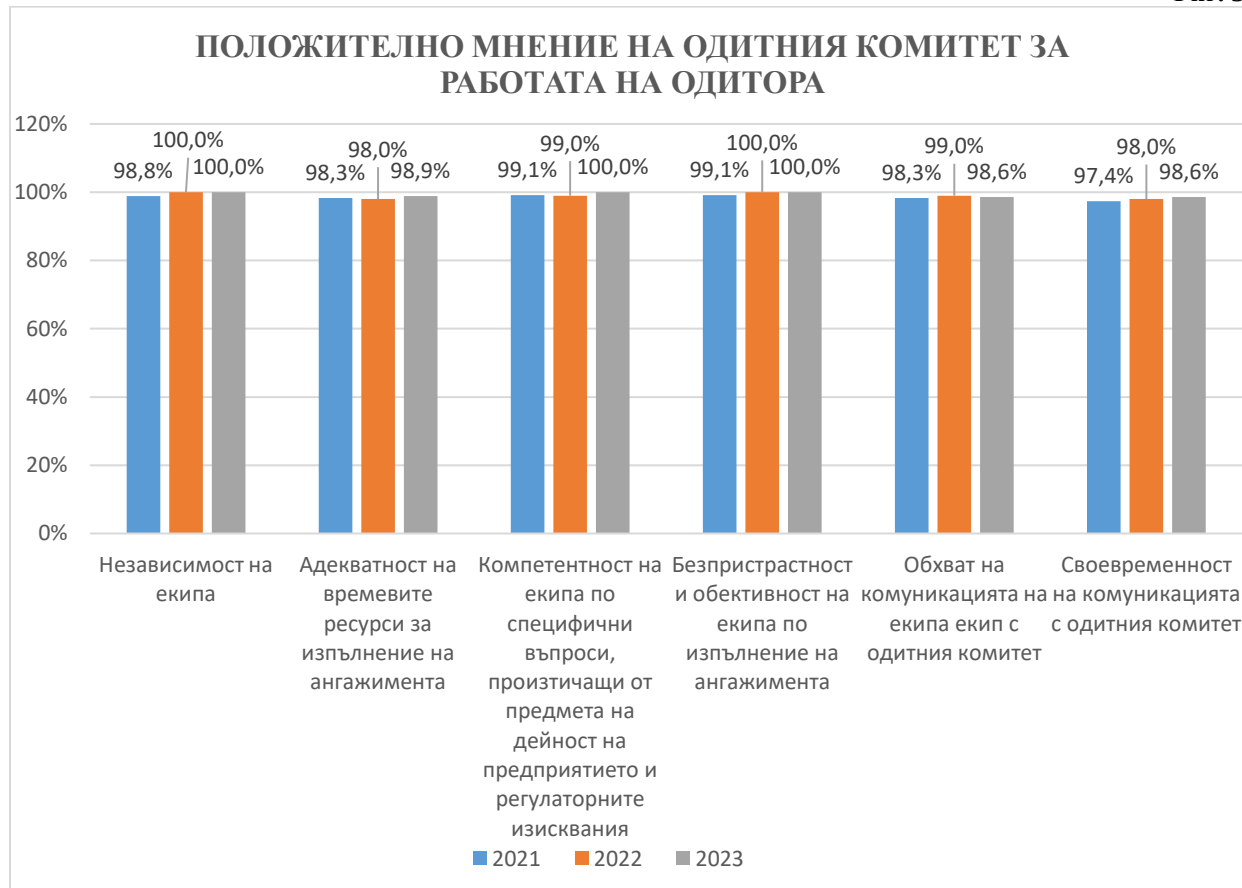
Отчетено е едно несъгласие на одитен комитет с одиторски доклад и изразеното в него мнение (Фиг. 34).

Фиг. 34

Отношението на одитните комитети към работата на одиторите като цяло е положително, като оценките за средно и високо качество през годината е над 98 на сто от случаите (Фиг. 35).

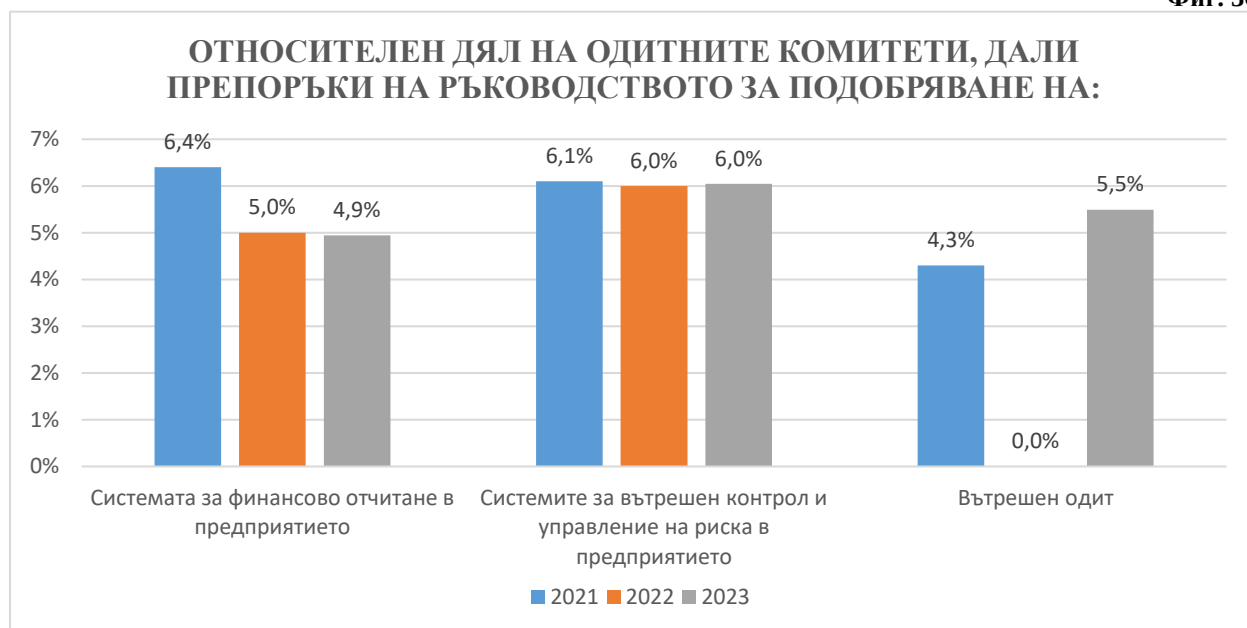
Фиг. 35

По отношение една от основните функции на одитните комитети – да подпомагат предприятията от обществен интерес за подобряване и усъвършенстване на системите за финансово отчитане, управление на риска, вътрешен контрол и вътрешен одит не се наблюдава съществена промяна. Съгласно данните от годишните доклади на одитните комитети за 2023 г. средно по около 6 на сто от тях са дали препоръки в това отношение, което за пореден път потвърждава извода за наличието на значителни резерви в упражняване на техните функции.

През 2023 г. само два одитни комитета са отчетели наличието на затруднения в своята работа, което е под едно на сто при три на сто за предходната година и 5 на сто за 2021 г., и се изразява основно в проблеми в комуникацията с ръководството и одитора (Фиг. 36).

Фиг. 36

Перспектива:

Комисията да осигури финансов ресурс за осъществяване на планираните отпреди две години секторни срещи с одитни комитети и да набележи мерки за съществено подобряване на наблюдението и методическото си съдействие в тяхната работа. Необходимо е и предприемане на действия за подпомагане на одитните комитети по отношение разширяване обхвата на техните функции с оглед промените в сферата на нефинансовото отчитане във връзка с устойчивостта, вкл. актуализиране на Насоките за дейността на одитните комитети.

III. НАДЗОРНА ДЕЙНОСТ

3.1. Надзор върху дейността на Института на дипломираните експерт-счетоводители по отношение на делегираните дейности

3.1.1. Придобиване на правоспособност и вписване на регистрираните одитори в регистъра по чл. 20 ЗНФО

През 2023 г. са преодолени смущенията в организацията на изпитните сесии, предизвикани от епидемичната обстановка. В резултат на това през 2023 г. са придобили правоспособност и са вписани в публичния регистър по чл. 20 от Закона за независимия финансов одит 20 нови регистрирани одитори. С оглед на данните за последните 5 години

може да се направи изводът, че вече е преодоляна отрицателната тенденция по отношение възпроизводството на числеността на заетите с одиторската професия. През 2023 г. КПНРО се е произнесла по 8 жалби на кандидати за дипломирани експерт-счетоводители, като в резултат от извършените проверки не са установени съществени пропуски и нарушения, обосноваващи по-нататъшни действия, съответно жалбите са оставени без уважение.

През 2023 г. е направена важна крачка в осигуряването с учебни материали на изпитите по счетоводство и независим финансов одит, като пълноценно се използва опитът на водещата в това отношение глобална професионална организация на счетоводителите ACCA (Association of Chartered Certified Accountants).

Независимо от съществуващите отделни пропуски и текущи проблеми, изпълнението на тази делегирана по закон функция може да бъде оценено най-високо в сравнение с останалите делегирани функции.

Перспектива:

Основно предизвикателство през следващите години е подготовката и провеждането на изпитите за придобиване на квалификация за регистриран одитор по устойчивостта. Заедно с това следва да продължат усилията за разнообразяване на формите за обучение и осигуряването на учебни материали.

През последните години става все по-остър проблемът с намаляването на интереса към одиторската професия – намаляват както броя на кандидатите, така и равнището на тяхната подготовка. Използването на традиционните форми на работа, в това число и с висшите училища, очевидно не могат да доведат до решаването на проблема. Според КПНРО това изисква разработване и прилагане на целенасочени мерки на национално равнище, в това число за създаване на допълваща и паралелна на висшите училища „корпоративна“ обучителна система в областта на одита и свързаните с одита области.

3.1.2. Продължаващо професионално развитие на регистрираните одитори

При изпълнените инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори, проведени през годината от екипи на КПНРО и контролори на СККОУ при ИДЕС, не са констатирани случаи на неизпълнение на законовите изисквания за обучение във връзка с продължаващото професионално развитие (ангажиране с минимум 40 часа годишно обучение).

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори счита, че като цяло дейността на ИДЕС по делегираната функция за продължаващо професионално развитие на регистрираните одитори може да бъде оценена положително. Това обаче е валидно само в рамките на традиционното за последните години разбиране за изпълнението на тази функция. Новите предизвикателства изискват през следващите години това разбиране да бъде качествено подобрено.

Перспектива:

На първо място, съществено следва да бъдат разширени възможностите за продължаващо професионално развитие на регистрираните одитори чрез използването на значително по-широк кръг вътрешни и външни за професионалната организация доставчици на обучителни услуги при осъществяване на строг „акредитационен надзор“ от страна на ИДЕС.

На второ място, да се извърши радикален преход към преобладаващо използване на интерактивни електронни форми на обучение, като в това число бъде създадена богата електронна библиотека с учебни материали.

На трето място, през 2024 г. следва да бъде организирано и проведено ефективно първоначално обучение за настоящите регистрирани одитори по въпросите за корпоративната устойчивост. През следващите години темата за изразяването на сигурност

по устойчивостта да бъде трайно въведена в продължаващото професионално развитие на регистрираните одитори, така че да се осигури спазването на закона по отношение продължителността и качеството на тези обучения.

3.1.3. Контрол на качеството на одиторските услуги

Комисията и ИДЕС в работата си по планиране, изпълнение и отчитане на инспекциите за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори, както и отчитане дейността на регистрираните одитори съгласно изискванията на закона, ползват обща нормативна база и прилагат единен подход.

За 2023 г., при утвърден план (след корекции) за изпълнение от СККОУ при ИДЕС на 61 инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрирани одитори, които не одитират финансови отчети на предприятия от обществен интерес. За 58 инспекции са приети окончателни оценки на качеството на одиторските практики, а три са на етап обсъждане и приемане от съвета на проекти на доклади за резултатите.

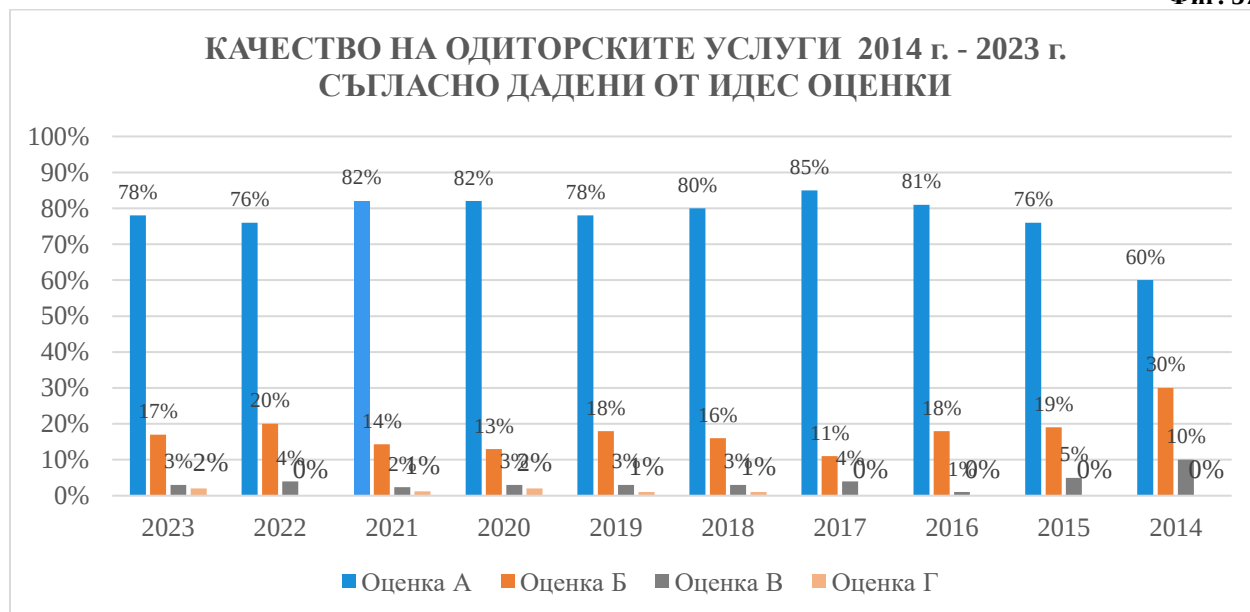
През 2023 г. е налице и приемане на преписки от инспекции, които са прехвърлени от предходната година по плана за 2022 г., когато имаше влошените условия за работа поради продължилата през 2022 г. пандемия, както и поради необходимото време за прилагане на промените във вътрешната нормативна база на ИДЕС относно инспекционната дейност.

С решения на СККОУ през 2023 г. са приети резултатите от 137 инспекции (79 бр. от план 2022 г. и 58 бр. от план 2023 г.), при които са дадени следните комплексни оценки за дейността на проверените одиторски практики:

- с оценки „А“ са 107 броя от проверените практики, или 78 на сто;
- с оценки „Б“ са 23 броя от проверените практики, или 17 на сто;
- с оценки „В“ са 4 броя от проверените практики, или 3 на сто;
- с оценка „Г“ е 3 броя от проверените практики, или 2 на сто.

Сравнението на тези оценки с оценките от последните няколко години не показва съществено изменение в резултатите от извършените от професионалната организация инспекции (Фиг. 37).

Фиг. 37

Сравнението на дадените оценки при инспекции от професионалната организация и оценките от инспекциите на КПНРО (виж Фиг. 40) потвърждава тенденцията на продължаващо различие в прилаганите критерии и по-ниска взискателност от страна на

СККОУ. Няма случаи на образувани по повод на инспекциите от страна на ИДЕС административнонаказателни производства, а само дисциплинарни такива.

Най-съществените пропуски и несъответствия, констатирани от контролорите на СККОУ, при изпълнение на проверените ангажименти за задължителен финансов одит, са както следва:

- оценка на риска и изпълнение на допълнителни процедури в отговор на оценените рискове;
- липса на идентифициращи характеристики на тестваните обекти при тестове по същество и тестове на контроли;
- процедури за проверка адекватност на оповестяванията и сделките със свързани лица;
- пропуски по отношение формата на издаваните одиторски доклади;
- документиране основания за оттегляне от поет одиторски ангажимент;
- недокументиране на процедури по извършване на промяна на одиторска документация след окончателно окомплектоване на одиторското досие.

По решение на КПНРО през 2023 г. е извършена проверка на дейността на СККОУ във връзка с установени от института нарушения на разпоредбите на ЗНФО поради отказ от съдействие от регистриран одитор при изпълнение на планова инспекция на одиторската му практика. Във връзка с констатирани по този повод нарушения са предприети действия за ангажиране на административнонаказателна отговорност и прилагане на надзорна мярка и са дадени препоръки за подобряване дейността на съвета. Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори оценява положените от СККОУ усилия за преодоляване на изоставането в изпълнение на планираните инспекции за пандемичната 2022 г., както и за въвеждане на обновената вътрешнонормативна база. Тези усилия обаче се оказаха недостатъчни, което доведе до необходимостта от прилагане на извънредни мерки в края на 2023 г., с произтичащите от това рискове за качеството на изпълнените инспекции.

Перспектива:

Затрудненията в изпълнението на годишните планове за инспекции на СККОУ през последните години води до извода за съществуването на трайни проблеми в работата на съвета. Проблемите се изразяват в недостатъчната стабилност и последователност в неговата работа, както и в занижени критерии в оценъчната дейност.

Отдавна вече не търпи отлагане въвеждането на професионално начало в работата на СККОУ при подходящо щатно осигуряване. Същевременно следва да бъдат предприети комплексни мерки за подобряване на организацията, подготовката и контрола на качеството на инспекциите. Заедно с това да бъде разширен обхватът на инспекциите на КПНРО съвместно с контролори на СККОУ на одиторски практики, в които се одитират отчети на големи предприятия, които не са от обществен интерес по смисъла на Закона за счетоводството.

През следващите две години от СККОУ трябва ускорено да бъдат създадени предпоставки за осъществяването на ефективен контрол върху дейността на регистрирани одитори по отношение изпълнението на ангажименти за изразяване на сигурност по устойчивостта.

3.2. Годишен план на КПНРО за контрол по гарантиране качеството на дейността на регистрираните одитори

В съответствие с изискванията на закона изготвянето на годишния план за инспекционната дейност на комисията за 2023 г. и определянето на регистрираните одитори за инспекция, както и формирането на извадките от одиторски ангажименти за проверка, се осъществява при прилагането на рисков базирани подход. При изготвяне на стратегиите и

задачите на инспекционните екипи пълноценно се използват възможностите на информационната система за анализ и оценка на риска.

Планът за инспекции за гарантиране на качеството на регистрираните одитори, одитиращи финансови отчети на предприятия от обществен интерес, включва изпълнението на 53 пълни инспекции.

В началото на годината са изпълнени и 7 извънпланови пълни инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност на 6-те най-големи одиторски дружества и една на професионалната практика на регистриран одитор, неодитиращ финансови отчети на предприятия от обществен интерес във връзка с възпрепятстване изпълнението на инспекция за контрол на качеството от СККОУ при ИДЕС по плана за 2022 г.

Пълните инспекции за 2023 г. обхващат професионалната дейност на 23 одиторски дружества и 37 индивидуални практики. От проверените регистрирани одитори през инспектирания период (одиторски ангажменти, изпълнени през 2022 г.) са изпълнени 3426 одиторски ангажмента, от които 411 ангажмента към предприятия от обществен интерес. При инспекциите е проверено качеството на изпълнение на 186 ангажмента (5 на сто от всички изпълнени ангажменти), като 80 от тях са към предприятия от обществен интерес (19 на сто от изпълнените одити на предприятия от обществен интерес).

С одиторските доклади на проверените ангажменти регистрираните одитори са изразили следните одиторски мнения:

- със 166 доклада е изразено немодифицирано мнение (89 на сто от проверените ангажменти), в т.ч. 24 с обръщане на внимание (13 на сто);
- с 20 доклада (11 на сто от проверените ангажменти) е изразено модифицирано мнение, в т.ч. 19 доклада с квалифицирано мнение (11 на сто от проверените ангажменти) и един с отказ от мнение (1 на сто от проверените ангажменти) (Фиг. 38).

Фиг. 38

Обхватът на инспекциите за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори включи проверки относно спазване изискванията на МОС, на етичните норми и изискванията за независимост, оценка на система за управление на качеството, оценка на адекватността на времевите и човешките ресурси и на одиторските възнаграждения, изпълнение на приложените надзорни мерки и дадените препоръки за отстраняване на констатирани преди това пропуски и несъответствия, както и изпълнението на други изисквания на ЗНФО.

На основата на резултатите от извършените инспекции комисията е приела 59 комплексни оценки за качеството на одиторските услуги, както следва:

- оценка „А“ на 34 одиторски практики (професионалната дейност на регистрирания одитор е в съответствие със съществените аспекти на изискванията на одиторските стандарти и със законовите изисквания, като не произтича необходимост от непосредствени подобрения на одиторската практика), което представлява 58 на сто от проверените практики;

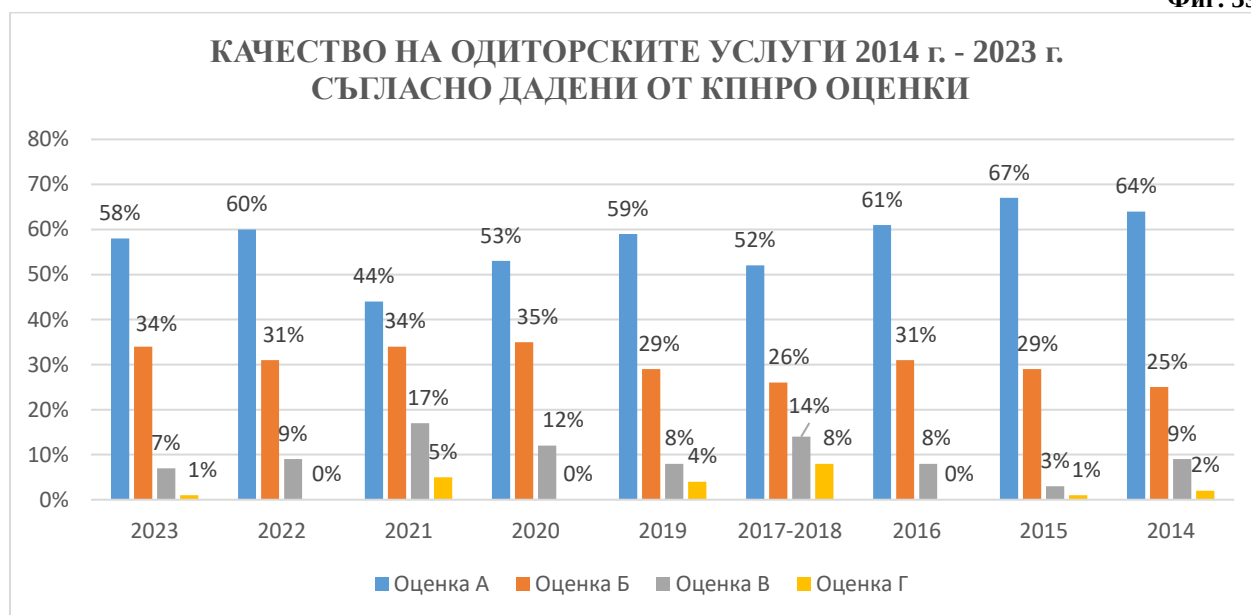
- оценка „Б“ на 20 одиторски практики (в професионалната дейност на регистрирания одитор са налице отделни пропуски и несъответствия спрямо съществените аспекти на изискванията на одиторските стандарти и законовите изисквания, като има необходимост от частични подобрения на одиторската практика), което представлява 34 на сто от проверените практики;

- оценка „В“ на 4 одиторски практики (в професионалната дейност на регистрирания одитор са налице системни пропуски и несъответствия спрямо съществените аспекти на изискванията на одиторските стандарти и законовите изисквания, като има необходимост от цялостно подобряване на одиторската практика), което представлява 7 на сто от проверените практики;

- оценка „Г“ на 1 одиторска практика (професионалната дейност на регистрирания одитор не е в съответствие спрямо съществените аспекти на изискванията на одиторските стандарти и законовите изисквания, което поставя под съмнение продължаването на дейността), което представлява 1 на сто от проверените практики (Фиг. 39).

Една от инспекциите е приключена без оценка на качеството на одиторската практика във връзка с отказ от съдействие от страна на проверявания одитор, за което са предприети действия за ангажиране на административнонаказателна отговорност и прилагане на надзорна мярка.

Фиг. 39

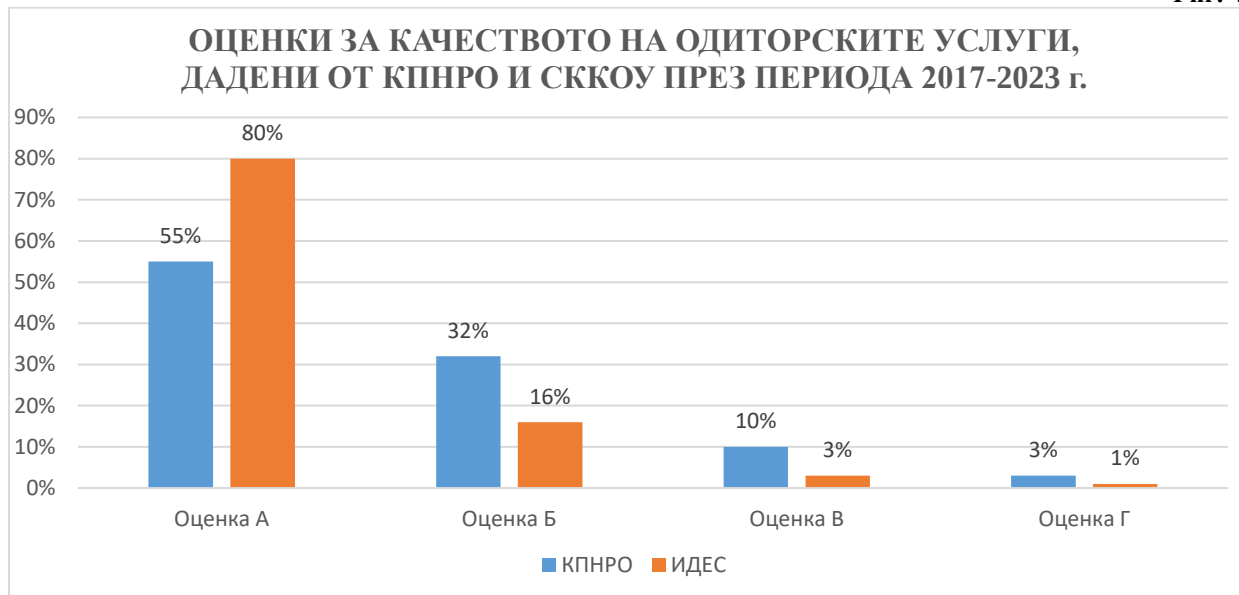

Сравнението на дадените от КПНРО оценки през отчетната година с тези от предходните години не показва значителна промяна.

Както беше посочено по-горе, тенденцията от последните 7 години показва съществено различие на оценките в резултат на извършените инспекции от КПНРО и на ИДЕС, най-вече в дела на инспекции, приключени без констатирането на съществени пропуски и несъответствия в дейността на регистрираните одитори (оценка „А“). Разпределението на оценките е, както следва:

- оценка „А“ е дадена от КПНРО средно при 55 на сто от инспекциите, а от СККОУ при 80 на сто;
- оценка „Б“ е дадена от КПНРО средно при 32 на сто от инспекциите, а от СККОУ при 16 на сто;
- оценка „В“ е дадена от КПНРО средно при 10 на сто от инспекциите, а от СККОУ – при 3 на сто;
- оценка „Г“ е дадена от КПНРО средно при 3 на сто от инспекциите, а от СККОУ – при 1 на сто (Фиг. 40).

Фиг. 40

Основните констатации на КПНРО относно пропуски и несъответствия в дейността на инспектираните регистрирани одитори на ниво одиторска практика са свързани преди всичко с изграждането и функционирането на системи за управление на качеството и по-конкретно: пропуски във фирмените методологии в 20 на сто от случаите; неспазване на МОС и на законовите изисквания в 69 на сто от случаите; текущо наблюдение и преглед за контрол на качеството на ангажиментите в 4 на сто от случаите; наличие на проблеми с етиката и независимостта в 2 на сто от случаите; други констатации в 5 на сто от случаите (Фиг. 41).

Фиг. 41

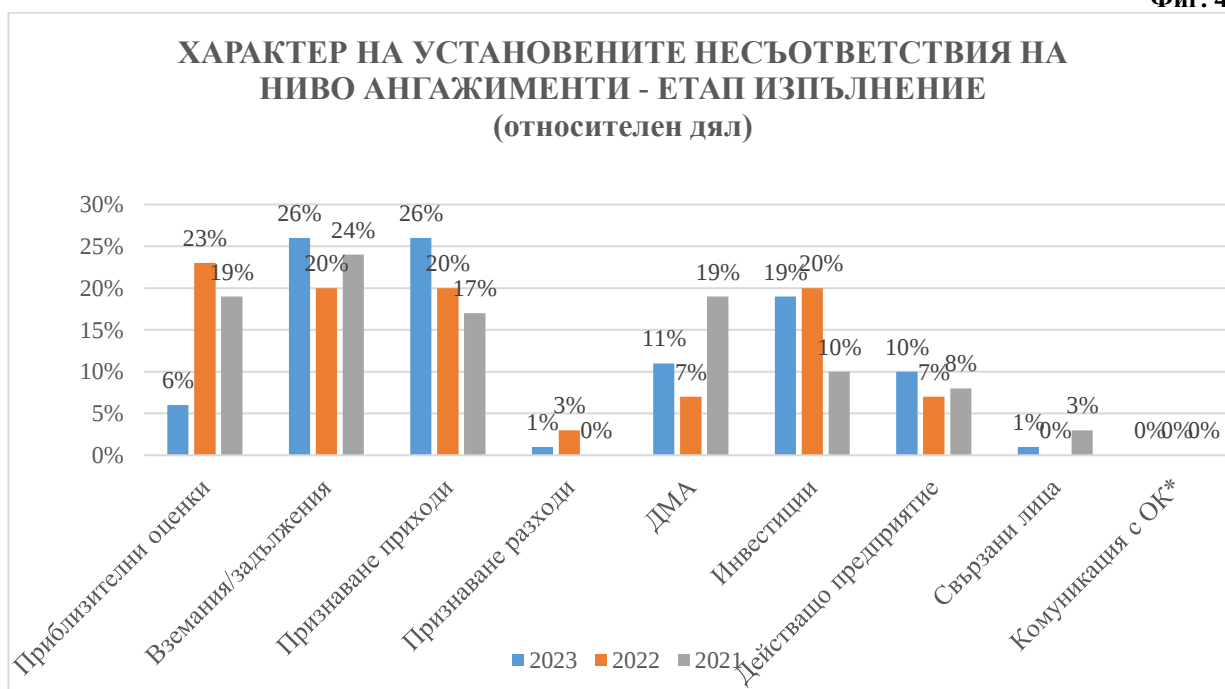
Основните констатации за пропуски и несъответствия на фазата на планиране на одитните ангажменти са в следните области: оценка на риска от съществени неправилни отчитания чрез разбиране на предприятието и неговата среда в 64 на сто от случаите; тестване на вътрешния контрол в 19 на сто от случаите; ниво на същественост в 11 на сто от случаите; изпълнените процедури относно измами в 6 на сто от случаите (Фиг. 42).

Фиг. 42

Основните констатации за пропуски и несъответствия на фазата на изпълнение на одитните ангажменти са свързани с: процедури за потвърждаване на приблизителни счетоводни оценки, вкл. по справедлива стойност и свързаните с тях оповестявания в 6 на сто от случаите; процедури за потвърждаване на вземания и задължения в 26 на сто от случаите; процедури за признаване на приходи в 26 на сто от случаите; процедури за признаване на разходи в 1 на сто от случаите; процедури за потвърждаване на дълготрайни активи в 11 на сто от случаите; материални запаси и инвестиции в 19 на сто от случаите; оценки за действащо предприятие в 10 на сто от случаите, сделки със свързани лица в 1 на сто от случаите. (Фиг. 43).

Фиг. 43

Основните констатации относно пропуски и несъответствия на фазата на приключване на одитните ангажменти са в следните области: несъответствия на одиторските доклади с изискванията на професионалните стандарти, ЗНФО и Регламент 537/2014 в 46 на сто от случаите; изпълнени процедури по приключването на ангажиментите в 16 на сто от случаите, проверки на оповестявания във финансовия отчет в 22 на сто от случаите и прегледи за контрол на качеството в 16 на сто от случаите. (Фиг. 44).

Фиг. 44

С приетите от комисията доклади от инспекциите в 45 от случаите (76 на сто) са дадени общо 88 препоръки за отстраняване на констатираните пропуски и несъответствия. Не са констатирани неадекватност на вложените времеви ресурси и получените възнаграждения.

Средната часова ставка за услугата по задължителен финансов одит на проверените одиторски практики е 80 лв., което не се отличава съществено от това през предходните години. Същевременно спрямо средното равнище на възнагражденията в сходни с България страни в Европейския съюз то определено е трудносъпоставимо.

Информацията за коригирани и некоригирани неправилни отчитания в отчетите на предприятията от обществен интерес, включени в извадките при инспекциите през 2023 г., показват че одиторите са комуникирали с ръководствата в заключителната фаза на одита неправилни отчитания с общ размер около 370 млн. лв. Отнесени към общата численост на предприятията от обществен интерес през годината, констатираните от регистрираните одитори неправилни отчитания могат да бъдат приблизително оценени на около 2,2 млрд. лв.

При инспектираните одиторски ангажменти към предприятия от обществен интерес, регистрираните одитори са отправили чрез допълнителните си доклади към одитните комитети 19 препоръки за подобряване на системите за вътрешен контрол и 27 препоръки за подобряване на системите за финансово отчитане в предприятията.

Като цяло изпълнението на годишния план на КПНРО за контрол по гарантиране качеството на дейността на регистрираните одитори през 2023 г., въпреки съществуването на отделни пропуски и проблеми от различно естество, може да бъде оценено като успешно. Съществена роля за повишаване качеството на инспекциите изиграха въведената система

за вътрешен контрол на качеството и целенасочените мерки за повишаване компетентността на служителите.

Перспектива:

През 2024 и 2025 години КПНРО да предприеме комплексни действия за създаването на първоначален капацитет за ефективен надзор над регистрираните одитори по устойчивостта. Да се осигури равнище на капацитет, което надвишава средното за одиторската професия и се приближава до равнището на „голямата четворка“.

3.3. Тематични извънпланови инспекции

През 2023 г., в продължение на практиката от предходната година, са изпълнени 12 извънпланови тематични инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрирани одитори, които не одитират финансови отчети на предприятия от обществен интерес.

При 11 от горепосочените инспекции са констатирани съществени пропуски и несъответствия спрямо изискванията на приложимите професионални стандарти, като за някои от тях установените проблеми в качеството на изпълнение на проверените одиторски ангажменти дават основание да се постави под съмнение адекватността на разполагаемите одиторски ресурси спрямо поетите ангажменти. При съществена част от инспектираните практики отново се констатира прилагане на счетоводен подход, а не изпълнение на рисков базирани одит; както и множество пропуски при планиране, изпълнение и документиране на адекватни одиторски процедури в отговор на оценените рискове, оценка на получените доказателства и правилни заключения от одиторските екипи. Най-съществените пропуски и несъответствия, констатирани при тези инспекции, може да се обобщят, както следва:

а) по отношение съответствие на системите за управление на качеството с изискванията на професионалните стандарти, вкл. разработване в одиторските практики на правила и процедури:

- не е завършен процесът по внедряване или въобще не е разработена система за управление на качеството при одит или преглед на финансови отчети, други ангажменти за изразяване на сигурност и свързани по съдържание услуги в съответствие с изискванията на новия Международен стандарт за управление на качеството 1;

- неподходящи или неразработени процедури за текущо наблюдение на системата за управление на качеството;

- неподходящи или неразработени политики и процедури за адресиране на възможните рискове, възникващи при използването на доставчиците на услуги, включително отговори на тези рискове, които да са подходящи за практиката на регистрирания одитор.

б) по отношение качеството на изпълнение на проверените ангажменти за задължителен финансов одит – планиране и изпълнение на адекватни одиторски процедури и документиране резултатите от тях, както следва:

- оценка на риска и допълнителни процедури в отговор на оценените рискове;
- разбиране на контролната среда и изпълнение на тестове за оперативна ефективност на контролите;

- формиране на одиторски извадки;
- процедури за надеждни потвърждения от външни източници;
- процедури във връзка с приблизителни счетоводни оценки;
- изготвяне на одиторска документация, която в достатъчна степен да отразява разгледаните съществени въпроси за одита, както и формираните професионални преценки с цел осигуряване на информация за уместно отразяване на базата за одиторския доклад.

Във връзка с констатираните пропуски и несъответствия са дадени съответните препоръки, чието изпълнение ще бъде проследено при последващи проверки, като две от одиторските практики, при които съществени пропуски са систематични, са включени в плана за инспекционната дейност на КПНРО за 2024 г.

Перспектива:

На основата на натрупания опит от проведените тематични инспекции на регистрирани одитори, които не одитират отчети на предприятия от обществен интерес, в това число с участието на контролори от ИДЕС, на базата на оценка на риска и съвместно със СККОУ да се пристъпи към пълни инспекции на дейността на тази категория одитори.

Същевременно да продължи извършването на тематични инспекции, което да се целенасочи към преодоляването на негативни констатации от предходни такива, особено по отношение на изграждането и функционирането на вътрешните системи за управление на качеството на регистрираните одитори.

3.4. Методология на извършване на инспекционната дейност на КПНРО

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори прилага методология с цел да бъде осигурен единен подход при осъществяване на инспекционната дейност, както и повишаване на нейната ефективност и ефикасност.

През 2023 г. бяха осъществени съществени промени в инструментариума за оценка адекватността на вътрешните за одиторските фирми системи за управление на качеството и за оценка адекватността на времевите и човешките ресурси.

Важна част от политиката за прозрачност в дейността на комисията е осигуряването в достатъчна степен на информираност на поднадзорните лица по отношение начина на оценяване на техните одиторски практики като публикува на своята интернет страница значимите промени в своя инструментариум в това отношение. Частта, която е публична, съдържа информацията относно проверките както на задължителните за изпълнение одиторски процедури със съответните препратки към професионалните стандарти, така и относно уместни допълнителни и специфични процедури, които да се прилагат в отговор на оценен по-висок риск. С горепосоченото, освен че регистрирани одитори са информирани за промените, това ги подпомага в разработване на вътрешните методологии за изпълнение на финансов одит.

През 2023 г. КПНРО създаде работна група за подготовка на транспонирането и имплементирането на Директива (ЕС) 2022/2464 относно отчитане на корпоративното устойчиво развитие, в която бяха включени представители на големите международни одиторски мрежи, академичната среда и бизнеса. Резултатите от работата на експертите от групата послужиха като основа за създаване на предложение за проект на законодателни промени, който да подпомогне дейността на Министерство на финансите по транспонирането на директивата.

Перспектива:

Създаване на методология за контрол върху качеството на дейността на регистрираните одитори по устойчивостта и съответно организиране на обучения на инспекционните екипи във връзка с изискванията на Директива (ЕС) 2022/2464.

Заедно с това да се извърши преглед на индикаторите за оценка на риска в одиторските практики с оглед на евентуално тяхно остаряване. За големите одиторски практики да се въведе система от “дълбочинни” индикатори за качеството на тяхната професионална дейност.

Да бъде учреден Експертен съвет по устойчивостта, който като консултативен орган към комисията да подпомогне адекватното изграждане на система, регламентираща

задължения, права и отговорности във връзка с изразяването на сигурност по устойчивостта.

3.5. Разследвания и проверки по повод получени сигнали и предложения от заинтересовани лица

През 2023 г. във връзка с подадени писмени сигнали и по предложение на комисията са приети решения за провеждане на три разследвания от екипи на КПНРО и две проверки от СККОУ при ИДЕС на дейността на регистрирани одитори по отношение спазване на одиторските стандарти и законовите изисквания при упражняване на дейността им.

При разследванията, извършени от инспектори на КПНРО, са констатирани пропуски и несъответствия, във връзка с което са предприети съответните действия за ангажиране на административнонаказателна отговорност и прилагане на надзорна мярка

Възложените на СККОУ при ИДЕС проверки към датата на съставяне на настоящия отчет не са приключени през отчетния период.

3.6. Административнонаказателна дейност и надзорни мерки

В съответствие с измененията и допълненията в Административнопроцесуалния кодекс комисията прие съответните изменения в своите вътрешни правила.

Във връзка с констатирани при плановите инспекции съществени пропуски и несъответствия спрямо законовите изисквания, през 2023 г. са съставени 47 акта за установяване на административни нарушения, по които са издадени 3 наказателни постановления за налагането на административни наказания. По 39 от актовете административнонаказателното производство е прекратено по реда на чл. 28 от Закона за административните нарушения и наказания, като нарушителите са предупредени, че ако в едногодишен срок от влизането в сила на предупреждението, за това друго нарушение ще им бъде наложено административно наказание. По останалите актове са сключени 5 споразумения за прекратяване на административнонаказателното производство на основание чл. 110а ЗНФО със споразумение. От издадените наказателни постановления едно е влязло в сила, като за другите две са в ход съдебни производства във връзка с тяхното обжалване.

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори през 2023 г. е приела едно решение, с които прилага надзорна мярка, която е влязла в сила.

Перспектива:

Комисията да разшири прилагането на надзорни мерки, вкл. преди всичко за даване на задължителни указания на регистрираните одитори, както и да продължи използването на института на двустранни споразумения.

IV. ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ НА ДЕЙНОСТТА

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори осъществява дейността си при спазване принципите за законност, публичност и прозрачност, като за основен инструмент в тази област използва своята интернет страница със средно 4-5 хил. посещения за седмица. Своевременно, по тематични направления се актуализира информацията, свързана с проведени заседания, утвърдени от комисията и ИДЕС указания, насоки и методически материали, резултати от инспекциите за гарантиране на качеството, влезли в сила надзорни мерки и наказателни постановления, материали за дейността на КЕОНО и МФНОР, промени в правната рамка, отчети за дейността на комисията и др. През годината

са изпълнени основните работи по подготовка и за публикуване на нова интернет страница на комисията.

В съответствие с нормите на Закона за достъп до обществена информация в комисията се прилагат съответните вътрешните правила, като през годината са постъпили две искания за достъп до обществена информация и същите са изпълнени в съответствие с изискванията на закона. През годината не са констатирани случаи на неспазване на задълженията на служителите за конфиденциалност на информацията, станала им известна при или по повод осъществяването на дейността.

Прилагайки принципа за прозрачност, комисията през 2023 г. работи в постоянна и резултатна комуникация с ръководството на ИДЕС във връзка с резултатите от своята работа и бъдещите си намерения. В тази връзка следва да се отбележи изключително добрата съвместна работа във връзка с подготовка на транспонирането на Директива (ЕС) 2022/2464 за отчитането на предприятия във връзка с устойчивостта, в дух на откритост и взаимно доверие не само с ръководството на професионалната организация на регистрираните одитори, но и с представителите на големите международни одиторски мрежи, академичните среди и бизнеса.

Перспектива:

Комисията и ИДЕС значително да подобрят своята работа за увеличаване на публичността относно полезността на одиторската професия и издигане на нейния авторитет в обществото, особено в контекста на изискванията на Директива (ЕС) 2022/2464 за отчитането на предприятия във връзка с устойчивостта. Да бъдат реализирани инициативи за изготвяне на предложения за решаване на национално равнище на обществено значими счетоводни и икономически проблеми, като бъдат възобновени действията за актуализиране на Националните счетоводни стандарти.

V. МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

5.1. Сътрудничество в рамките на КЕОНО

Комитетът на европейските органи за надзор над одита (КЕОНО) е създаден в съответствие с изискванията на чл. 30 от Регламент (ЕС) № 537/2014 и представлява основната рамка за сътрудничество на европейско ниво между националните органи за надзор над одита. Членове на КЕОНО са националните надзорни органи над одиторската дейност и Европейският орган за ценни книжа и пазари (ESMA). Със статут на наблюдатели са представителите на националните надзорни органи на страните от Европейското икономическо пространство, Европейския банков орган (ЕБА), както и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕИОРА), Украйна (от юни 2023). Чрез своите подгрупи и работни групи, които обединяват експерти от националните органи, КЕОНО допринася за подобряване на ефективността на одитния надзор в Европа, създава среда за обмен на знания и добри практики, както и дава възможност за сътрудничество и с други европейски организации и за изразяване на общото мнение на своите членове пред международните организации, които отговарят за разработването на стандарти в областта на одита.

Една от основните теми през 2023 бе отчитането на корпоративната устойчивост, съответно обсъждане на предстоящите промени и предизвикателствата, които възникват при подготовката за първите отчети в държавите-членки на ЕС.

През годината бяха организирани срещи с представители на различни организации (сред които ESMA, ЕБА, Европейската група на международните счетоводни мрежи и асоциации (EGIAN), Европейската асоциация за управление на фондове и активи (EFAMA) и др.), с които бяха дискутирани въпроси свързани с устойчивостта и отчитането ѝ, като

така бе дадена възможност да се разгледат различните гледни точки - на ползватели, одитори и на регулатори.

Също така КЕОНО, чрез участието си като наблюдател в Съвета за отчитане на устойчивостта към Европейската консултативна група за финансова отчетност (EFRAG), пряко допринесе за реализирането на проекта за въвеждане на стандарти на ниво Европейски съюз за отчитане във връзка с устойчивостта (ESRS). На 31 юли 2023 година ЕК прие Делегиран регламент (ЕС) 2023/2772 за допълнение на Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета чрез стандарти за отчитането във връзка с устойчивостта, който бе публикуван на 22 декември 2023 г.

Предвид неналичието на приети от Европейския съюз стандарти относно верификацията на информацията за устойчивост, през 2023 КЕОНО съсредоточи усилията си в дискусии със Съвета за международни стандарти за одит и изразяване на сигурност (IAASB), с цел предварително координиране и очаквания за общ подход. В тази връзка IAASB разработи предложение за Международен стандарт за изразяване на сигурност относно информацията за устойчивостта 5000 (ISSA 5000), като окончателният вариант ще бъде готов до края на 2024 година.

Генерална дирекция „Финансова стабилност, финансови услуги и съюз на капиталовите пазари“, с цел подобряване на разбирането на европейско ниво на изискванията на Директива (ЕС) 2022/2464 за отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта, проведе 4 семинара за транспонирането ѝ. Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори се възползва от тази възможност и няколко нейни запитвания по темата бяха включени впоследствие в разискванията.

Асоциацията на дипломираните сертифицирани счетоводители (ACCA) също организира два семинара на тема устойчивост, на които представители на КПНРО взеха участие и на които бяха обсъдени предизвикателства, свързани с имплементирането на Директива (ЕС) 2022/2464.

През февруари 2023 г. КЕОНО изпрати на Европейската комисия предложенията си относно прилагането и евентуални изменения на регламента и директивата за одита от 2014 г. Специално създадената работна група по консултацията обедини мненията на членовете на КЕОНО, като сред следва да се отбележат:

- възможности да разширяване правомощията и ресурсите на КЕОНО (например да има възможност да издава технически стандарти (по примера на други подобни органи), които да бъдат задължителни за членовете на КЕОНО, както и за други свързани лица);
- ЕС да приеме единни европейски стандарти за одит, с възможност държавите членки да добавят национални стандарти към тях при нужда;
- законови изисквания за неограничен трансфер на информация между членовете на КЕОНО за целите на регулаторните дейности; изясняване на изискванията към одитните комитети и техният надзор;
- осигуряване на законови изисквания за по-добра ресурсна обезпеченост на националните регулатори, както и осигуряване на достатъчни и хармонизирани права във връзка с надзора; хармонизация на възможностите за използване на опции.

През 2023 г. на Украинския надзорен орган беше предоставен статут на наблюдател. Това решение бе последвано от изразяване и на желанието и на други страни извън Европейския съюз да получат такъв статут.

Във връзка с напускането на Европейския съюз от Великобритания КЕОНО продължи и през 2023 г. да дискутира с членовете си и с Европейската комисия варианти за по-добра хармонизация с британския регулаторен орган, включително относно признаването на квалификация и регистрацията на британски одитори и такива от трети страни в държави, които са членки на ЕС.

През 2023 година КПНРО продължи сътрудничеството си с независимите одитни регулатори в подгрупите към КЕОНО.

От подгрупа „Разследвания и санкции“ е публикуван доклад за административните мерки и други санкции, наложени през предходния период от отделните членове на КЕОНО. Продължава обмяна на информация, включително чрез разглеждане на казуси, с цел получаване на по-пълно разбиране на различните санкционни режими в държавите.

От подгрупа „Наблюдение на пазара“ е изготвен проект на доклад за анализ на развитието на пазара на услугите по задължителен одит на финансови отчети на предприятията от обществен интерес в ЕС.

В дейността на подгрупа „Еквивалентност и адекватност“ продължава работата по оценяването на кандидатурите на трети страни. Фокусът продължава да е „Брекзит“ и възможностите за постигане на решения за адекватност и еквивалентност с британския регулаторен орган.

В рамките на подгрупа „Инспекции“ продължава диалогът с представители на най-големите одиторски мрежи, вкл. относно най-често срещаните пропуски и несъответствия при проверка качеството на одитите; споделяне и обсъждане с членовете на инспекционни подходи, сред които и две нови допълнения към „Общата методология за извършване на проверки“ (CAIM) за ИТ одит и за информационна и киберсигурност.

Подгрупа „Международни одиторски стандарти“ играе ключова роля при изготвянето на предложения за отговори по консултации свързани с проект за изменения на МОС 500 „Одиторски доказателства“, МОС 570 „Действащо предприятие“, проекта за ISSA 5000, проекта за стандарт за „по-малко сложни дружества“, както и с отговорите по консултации свързани със Съвет за международни стандарти по етика за счетоводители (IESBA). Като извън горепосочените отговори се води редовен диалог с представители на IAASB и IESBA и Надзорния съвет за отчитане и отразяване на публичния интерес (PIOB).

Отново отбелязваме наличието на дефицити на финансов ресурс на комисията, които все по-сериозно възпрепятстват пълноценното ни участие в работата на КЕОНО и МФНОР.

Перспектива:

През 2024 г. КПНРО да установи тесни връзки с новото ръководство на КЕОНО и активно да се включи в изработването и изпълнението на неговата програма за работа. Да продължи на общностно ниво работата за адекватно транспониране и имплементиране изискванията на Директива (ЕС) 2022/2464 за отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта, вкл. във връзка с приемането на стандарти за изразяването на сигурност по устойчивостта.

Да бъдат положени усилия за организиране на среща в България в рамките на подгрупа „Инспекции“, както и на значим международен форум във връзка с дискусиите по перспективите на извършваната одит реформа в Европейския съюз.

5.2. Сътрудничество в рамките на МФНОР

През 2023 г. представители на КПНРО не взеха участие в организирания инспекторски семинар на Международния форум на независимите одитни регулатори (МФНОР), както и на пленарното заседание, тъй като и двете срещи бяха предвидени да са „лице-в-лице“, без възможност за онлайн присъствие, а мястото на провеждане значително отдалечено от Европа. Въпреки това КПНРО положи усилия да бъде активен в повечето от инициативите под егидата на МФНОР – проучвания, виртуални конференции и семинари.

Резултатите от ежегодния доклад за констатациите на големите одиторски мрежи на ниво МФНОР отчете потвърждаване на тенденцията за намаляване на констатациите за съществени пропуски и несъответствия в дейността на големите 6 одиторски мрежи (2014 г. – 47 на сто, а 2022 г. – 26 на сто). Въпреки отчетената положителна дългосрочна тенденция, големите дружества е необходимо да продължават своите усилия за намаляването му.

В дистанционна форма са преведени през 2023 г. и регулярните срещи с представителите на 6-те най-големи одиторски мрежи в световен мащаб (КПМГ, Ърнст и

Янг, Делойт, ПрайсуотърхаусКупърс, БДО и Грант Торнтон). Основен акцент при обсъжданията бяха тон на върха, оценка на рискове, използването на изкуствен интелект.

През 2023 в Лондон е проведен семинар за наказания и санкции, организиран от МФНОР, като представител на комисията взе участие в събитието. На срещата са обсъдени резултатите от проучване за провеждането на разследвания и налагането на санкции, а също практически въпроси във връзка с тази тема, вкл. рисковете във връзка с фирмената култура и етика, подход за санкциониране, предизвикателствата във връзка с устойчивостта и криптовалутите

Перспектива:

Редовно и активно участие в работата на МФНОР, като пълноценно се използва предоставената информация във връзка със световните перспективи на одиторската професия и функционирането на глобалните одиторски мрежи в България.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Резултатите от дейността на Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори през 2023 г. дават основание да бъде направен изводът, че през годината тя успешно е изпълнявала своите задължения и отговорности по прилагането на Закона за независимия финансов одит, Директива 2006/43/ЕО, Директива 2014/56/ЕС и Регламент (ЕС) № 537/2014. Преодолени са затрудненията, предизвикани от пандемията, като са съхранени и доразвити последните нововъведения в областта на дистанционната работа на комисията.

Същевременно според възможностите на КПНРО е извършена значителна работа за осмислянето на новите изисквания към одиторската професия от широк кръг регистрирани одитори и различни заинтересовани страни. Изготвено е цялостно предложение за ЗИД ЗНФО с оглед транспонирането на Директива (ЕС) 2022/2464 от 14 декември 2022 година за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС, по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта.

През годината няма обществено значими провали на регистрирани одитори и комисията е изиграла определена дисциплинираща роля за повишаване на тяхната отговорност и за подкрепа на процеса на повишаване доверието към одиторската професия.

Продължи и се доразви доброто сътрудничество и взаимодействие с органите на ИДЕС, като в създадената обстановка на взаимно доверие и колегиалност във взаимоотношенията между надзорния орган и професионалната организация бяха решени както важни текущи въпроси, така и редица основополагащи и перспективни проблеми за бъдещето на дейността на регистрираните одитори.

През 2023 г. са създадени допълнителни предпоставки за повишаване на професионалното равнище и за по-нататъшно подобряване на дейността на КПНРО, в т.ч.: на надзора върху регистрираните одитори на предприятия от обществен интерес; надзора върху делегираните на ИДЕС функции; наблюдението на пазара на одиторски услуги и на дейността на одитните комитети на предприятията от обществен интерес. През 2023 г. комисията продължи своето активно участие в дейността на КЕОНО и МФНОР и затвърждаването на своя авторитет като активен участник в развитието на международните общности на одитните регулатори.

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори изразява своето очакване органите на законодателната власт в България своевременно да подкрепят и да доразвият положените усилия за транспониране на Директива (ЕС) 2022/2464 в националното законодателство и заявява своята готовност направените законодателни промени в кратки срокове да бъдат отразени в подзаконовата нормативна база и вътрешните актове на комисията и професионалната организация.

Отчетът за дейността на Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори през 2023 година е приет с Решение № 133/23.07.2024 г. на КПНРО.